

Vázot

ANA LOVIĆEVA.

SPJEVAO

IVAN TRNSKI.

U ZAGREBU
KNJIŽARA DIONIČKE TISKARE
1890.

ANA LOVIĆEVA.

SPJEVAO

IVAN TRNSKI.

U ZAGREBU
KNJIŽARA DIONIČKE TISKARE
1890.

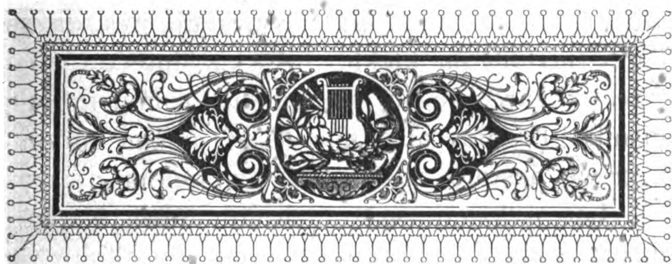
Dionička tiskara u Zagrebu.

USPOMENI

JOSIPA BARUNA FILIPOVIĆA FILIPSBERŽKOGA,

DO SVOJE PRIEKE SMRTI C. I KR. ZAPOVJEDAJUĆEGA GJENERALA U ZLATNOM PRAGU, VELEKRSTA AUSTR. LEOPOLDOVA REDA S RATNIM NAKITOM, KOMANDERA VOJNIČKOGA REDA MARIJE TEREZIJE, VITEZA AUSTR. REDA ŽELJEZNE KRUNE II. RAZREDA S RATNIM NAKITOM, VITEZA REDA SV. STJEPANA, POSJEDNIKA KRIŽA ZA VOJNIČKE ZASLUGE S RATNIM NAKITOM, VLASTNIKA PJEŠAČKE PUKOVNIJE BR. 35, VELEKRSTNIKA I KOMANDERA MNOGIH INOZEMSKIH REDOVA, NJEGOVA C. I KR. VELIČANSTVA PRAVOGA TAJNOGA SAVJETNIKA, TE C. I KR. GJENERALA TOPNIČTVA.

PREDGOVOR.

Sva Kostajnica smatra istinskim dogadjajem, što mi neki znanci i prijatelji odanle kazivahu, da je naime djevojka Ana Lovićeva g. 1630. na sveta tri kralja izdala Turcima Kostajničke pobožnike sakupljene u samostanskoj crkvi sv. Ane niže Kostajnice, gdje je onda dakako i franjevački samostan bio. Vele, da je turska četica bila sakrivena više „Krušica“ u grmlju, pa da je Ana Lovićeva sa „biela puta“ na „Peocima“ u isti mah, kad je u sv. Ani pozvonjelo na podizanje, mahnula

rubcem četi, pa u taj najsgodniji čas da su Turci navalili na klekle, ništa ne sluteće i golo ruke crkvare, te ih sve poklali izim jedinoga misnika Franjevca, koga da je nekim čudom iz crkve nestalo zajedno sa sv. tielom.

Ima u Franjevaca i drugih nekih Kostajničana starinska pjesma o tom dogodjaju, u kojoj se ništa ni iz daleka ne nagadja, zašto je Ana Lovićeva izdala svoje sugradjane. Ni Kostajničani ne znadoše mi kazati pravi uzrok tomu izdajstvu. Starinska pjesma, koliko se sjećam, bavi se ponajviše prokletstvom.

Ja sam prije 50 godina počeo samostalno službovati u Pounju, poimence u Divušama kuda je i Zrinj spadao, zalazio sam često u Kostajnicu, a u Podovama naidjoh na žarku i domoljubnu dušu, kapetana Bosanca, strastvena pjevača, s kojim sam mnogo drugovao i snatrio o budućnosti našega naroda, te s kojim sam često uzdisao: Oj nevjero, nigdje te ne bilo!

Obojici mililo se preko vrha cielo Pounje a kazivali mi Divušani te i svojim očima vidjeh na sboru, gdje se Divuškoj sv. Kati zavjetuju ne samo Kršćani, već i Rišćani, dapače i Pounski Moslemi. To mi bilo svega vieka na umu i na

srdcu, te kad se potla starovjek opet desih u Kostajnici pa ondje i preko Une boravljah obavljajuć službene poslove, snadje me želja opjevati izdajstvo Anino, iztaći mu uzroke i ponešto predočiti ondašnje prilike na krajini, osobito u krasnom Pounju.

Spominjem i to, da je sbilja car Josip bio jednom u Podovima, a, odkle je motrio prekounske krajeve, zové se i dan danas: carev izgled.

Tako eto neobično izdajstvo samo, razboritost i odrješitost Kostajničkoga kršnoga svieta, divota cieloga Pounja, toga negdašnjega posjeda bogate i slavne porodice Zrinovića, spomen moga negdašnjega prijatelja Bosanca, napokon i običaj zavjetovanja troje braće sv. Kati Divuškoj zaokupljahu mi dušu i razigravahu moje pero.

Koliko sam radostno i zanosno radio, toliko želim živo, da se mojim čitaocima mili čitati, kao što se je mililo čitanje rukopisa nekim mojim glavnim prijateljima.

Množili se ti moji čitaoci i prilagali svetome smjeru, do čeg mi je poglavito bilo, kad sam pisao, i do čeg će mi biti do sudnjega dana.

Ovu sam pričalicu posvetio i predao bio već g. 1888. velikomu Hrvatu te momu prijatelju i zagovorniku vojvodi Josipu barunu Filipoviću. On je posvetu milo primio, ali žalibože nije doživio, da izadje na javu moja vječita zahvalnost, kojom se evo u svoje i svoje porodice ime odužujem njegovoj uspomeni.

U Zagrebu na veliku gospojinu 1890.

Ivan Trnski.

I.

Divno ti je pogledati,
Na pogledu blažen stati,
Pounje ti gdje od Dvora
Zaklonjeno nizom gora
Stiesnilo se eno malo,
Pak se niže širit stalo!
Blaženu mi činilo se:
Pomiču se nazad kose,
Neka daljim pozirima
Duh se kuda sezat ima;
Kitna šuma šireć grane
Krije stienje strme strane.
Pa sunčanu gle u zlatu
Nizvodice s kraja lieva
Na brdeljku svetu Katu,
Jabuka joj s tornja sieva,
Zid se bieli, krov crljeni,
Oko hrama bus zeleni,
Divuša se nizu bliže
Dvor do dvora redom niže,

Strugom svojom bistra tuda
Una žuri s' i krivuda,
Dolom uz nju diljem lija
Dozrio se klas lelija!

Na tom kraju krasnu, divnu
Sjetan mladić negda živnuh,
S ljudske himbe i zle volje
Trpljeh dosta, tuj preboljeh,
Zabitnome u tom kutu
Nikom ne bih tad na putu,
Stadoh svoj se osjećati,
Svetoga se posla latih,
Mlad se brinuh brigom otca
Za staroga sjedioca
Divuše i Zrinja grada;
Zvali su me svojka mlada!

Na poprištu tome mirnu
U tanke si žice dirnuh,
Pjesmom tješih pjesmi znanca
Plačidruga svog »Bosanca«,
Jer nam obim motreć Bosnu
Preljuto se duše kosnu,
Gdje u robstvu strada, gine
Kraj nam davne postojbine;
Starijega tješih druga,
Da će i ta minut tuga,
Jer nad bielim Podovima
Zaravanak mali ima,
Koj se »carski izgled« zove,
S glavice je, vele, ove
Car nam Josip, vladar umni
Kotar gledo prieko šumni,
Gledo Novi, pak je reko:
Da već nije čas daleko

Te će sunce sinut raji,
Naši biti oni kraji!

Tuda tragom Zrinovića
Čudjah im se veličini,
Sjaju, moći i vrlini
Te sokolstvom tiem se tićah
Videć, gdje je Hrvat sviko
Shrvat vazda, smoć toliko!

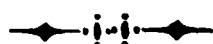
Vrati mi se, mašto sveta,
Zanosu mi mladih ljeta!
Hrvatski nam stieže mili
Na mom čamcu daj se krili,
Oku, srdcu daj ugodi,
Zrcaj boje tri na vodi,
Daj vijori, sestre mami,
Nek nas sliede očicami!

Uno hladna, ti me nosi
Divuškoj mi sa dna kosi,
Kud me mašta opet hiti,
Kako svet će povod biti
Na pogledu svete Kate,
Crkve vidne, rodu znate,
Gdje si braća viera triju
Istom nadom srdca griju,
Istomu se Bogu mole,
Isti traže liek od bole
Ne na zemlji, već na visu;
Istom hramu zavjetni su.

Odatle me, živo želim,
Nosi, Uno, k starcu Djedu,
Kostajničkim dvorma bielim,
Čudne niti gdje se predu,

Gdje no će se čvor razplesti
Istinskoj mi pripoviesti.

Tvoji, Uno, tihi vali
Voljko uz put šaputali!

II.

Jade jadovala
Ostarjela majka,
Tugu sestrom zvala
Unskom briegu s krajka;
Ne ima joj Janka,
Želje materine,
Nema majci danka,
Da joj vedar sine!

Zakuka joj ptica
Crna kukavica
Uni s one strane
Balju s višnje grane:
Kuku, tužna rodjo!
Zlo ti javit dodjoh:
Zaman čekaš svoga
Sinka jedinoga,
Da te pažnjom miti,
Da se doma stânî,
Da te desnom štîtî,
Da te lievom hrânî,
Obim da te gr̀lî
Tvoj jedinac vrli!
Janka odpraviše
Jajce vidjet kradom,

A pod Krupskim gradom
Njega zasužnjiše
Age one klete,
Što se dugo priete,
Da će, bilo kada,
Sto mu zadat jada!

U Krupskoj ga uzi
Razstavljena s druzi
Muče krušca gladom,
Muče žedjom vode,
Uzkratom slobode,
Muče groba hladom,
Gvoždja verigami,
Beznadjem u tami!

— Jaoh meni, Bože! —
To još reći smože
Pak se za grud svati
Jadnog sužnja mati,
Srdce puklo biednoj,
Uz prag kući jednoj
Obori se mrtva
Glasa crnog žrtva
Mati divna ptića
Janka Djetelića!

Tako zdravu, cielu
U jeliku jelu
U tren oka mali
Božja striela svali,
Drugim na blizini
Zračnije se čini,
Bolje, nego prije,
Tad ih sunce grije!

Gleder pticu crnu,
Kol se brže vrnu,
Kanda nije preveć
Zlobnom žurbom reveć
Banut iznenada,
Grozom težkog jada
Drage majke vieku
Smrt dovikat prieku;
Već još materinu
Smrt da javi sinu,
Da mu zabrinutu
Zȁdâ ranu ljutu,
Sâm da speti življe
Kako smrt joj skrivlje
Pa da kajanje ga
Prati vieka svega!

Nemila je ptica
Crna kukavica,
Hiti na zlo brza,
Hiti puna mrza,
Da kraj Krupskog dvora
Sa zelena bora
U Jankovu tamu
Zlobno zakuka mu:
— Kuku, krasni robe,
Crn ti krušac drobe,
S tvoga zarobljaja
Eto većeg vaja,
Za nj je čula mati,
U tren skapala ti,
Nêš joj jadnik moći
Ni na pogreb doći;
Iz tog zla u hladu
Sužnjima ne dadu

Niti vidjet danka,
Kamo l' poći vanka,
Vani dan predanit . . .
Majku-si . . sahranit!

III.

— Sretan li je dan ti svano
Lovićeva liepa Ano!
Čim se Janko kući vrati,
Sam će tebi prosce slati,
Nema više majci godit,
Uz nju noći, dan sprovodit. —
Tako kliče strina Mara
Sa kućerka svoga stara
Vidiv Anu, gdje no s Une
Nosi vode kable pune.

— Nema od te mûke hleba,
Pravednoga nema neba! —
Vrati Ana duše sjetne,
Oba kabla na tle metne.
Obhvati se oko pasa,
Dulji jadat iz sveg glasa:
— Zaman sam mu glase slala,
Za nj' i život da bi dala;
Zaman od njeg doznat hćela,
Bi l' u Zrinju molit smjela,
Da, koliko beg ga cieni,
Izkupe ga pod to meni,
A da izkup povratimo
Čim bi Janko odkle imo.

Uzdanog si prijatelja
Zaman naslah, ter mu veljah,
Nek ponese trènjâk, dlietȍ
Da propìlâ gvoždje kleto,
Da obdúbê težku bravu
Te iznese živu glavu
Iz studeni, vlage, tame,
Mlad da dodje marit za me;
Ali mi se eto čini,
Da je njemu naum ini,
Neg li koje sgodno veče
Iz Krupe im da uteče
Odkada mu umrie mati,
Nij' mu do tog, da se vrati,
Sve je njemu ponehari,
Krupski kažu to stražari:
Ne mari ti, za me, strino,
Ja ne mogu mislit ino. —

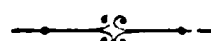
— Da od Boga nadješ, kćerce.
Niesi l' kradom te namjerce
Uhvatila stopu mlaku
Nemilostnu svom junaku? —

— Da što, da što, strino draga,
I toga ti kušah vraga.
Odkada je mio, drag mi,
Triš mu stopu ja ujagmih.
U prvu mu driemak vrgoh,
Uklinjat ga driemkom trgoh,
Neka driema, gdje me nema
Djevojkama nedrag sviema,
Kad se nadje blizu mene,
Onda nek se življet prene!
U drugu mu stopu metnuh
Neven sjeme, bolu sjetnu,

Neka bolan za mnom vene
Dok ne roči k popu mene!
U treći mu trag taj pravi
Kukavičje suze stavih,
Neka kuka, neka plače,
Dok mi prsten ne natače!
Al nit Janko drugdje driema,
Nit ga k meni bditi nema,
Niti s mene venut zače,
Niti kuka, niti plače:
Njeg do mojih bielih ruku
Nike čîni ne dovuku.
I još onkraj medja naših,
Ahmetagić gdje se baši,
Išla sam ti plakat, molit,
Ne bi l' mogla gnjev utolit,
Sa silnoga plača moga
Ne bi l' aga spasio ga!
Ali vrag taj na zlo brzi
Sad će Janka tek da mrzi,
Jerbo poče, to i slutih,
Hvalit stas mi i snieg pûti,
Rumen lišca, žar mi oka,
Spretnost moga kreta, skoka,
Biser mojih bielih zubi,
Usta, tek da car ih ljubi!
Ako li sam voljna teke
Poturčit se za dne neke,
Ljubiti ga samo mrva,
Da ću bula bit mu prva,
Djetelić mi da će pako
Uznik skapat i onako,
Prem kad rieč se bude čula,
Da sam agi prva bula!
Odbila sam agu, strino,

Jer sam zlato materino,
Razmaženo liepo čedo,
Kojoj ni Bog višnji nè dô
Ljubit drugog, van kog hoće
A od svoje, od bjesnoće.
Od toga ti, strino, danka
Ljubim jače liepog Janka,
Kol' sam živa, čila, jaka,
Toga hoću, tog junaka!
Krupo, ognjem ti izgori,
Kugo, sve ih ti pomori,
Samo pusti iz negava
Liepog Janka čila, zdrava,
Sudbo meni njeg nakuči,
Mojoj volji njeg izruči,
Da ga mogu oka plamom,
Žarke duše žegom samom
Na milak si ja navijat,
Sladke, Bože, šale sbijat,
Il na njegva doma vratih
Od njeg klečeć izplakati,
Nek me trpi neljubljenu
Robinjicu potlačenu,
Nek bar ne da s milosrdja,
Da još grdja budem rdja . . .
Digla kable a baš tako
Kano da su pero lako,
Žurno kroče nožke nage
Djevojačke napun snage.

Strina Mara posla ima
S okna kreće, glavom klima . . .

IV.

Kostajnica maleni je gradić,
Al u sjaju Pounske divote
Sokosko je gniezdo to na glasu,
Zavičaj je pokolenju jedru,
Junačkomu zdravlju i veselju
Poprište je tamburi i pielu!
Novljani su, Majdanci, Madjari
Sve tri loze naseljaja starih,
Sve tri loze jedno isto pleme
Kiteć lišćem starcu »Djedu« tjeme!

Ma i nema Kostajnica Kremla,
Palače li zimske, veličajne,
Ipak ima grad svoj stari, tvrdi,
Onkraj Une desnom joj na briegu,
Zidan spomen starih Zrinovića —
Na kom svatko živ pokazuje ti
Kažiputom pereći u prozor,
Odkle negda Hrvat Zrinski baci
U dub Uni hulju Kacijana.

Ma i nema bogatoga strica,
Ima svoga na sjeveru »Djeda«
Štono kršan od bure ju brani,
Ter joj rodi prisojnih po stranah
Sladkim groždjem a na glasu vincem,
Ter ju nudja podnožju iz stiene
Bistrom vodom iz množine vrela,
Kakovima izmedj sto gradova
Nijedan se ne može podičit;
Slast li vam je u veselu družtvu
Srknut kapcu Kostajničkog vinca:
Okrepa je putniku na putu
I delaču umorenu radom

Poposjedit i uz vrelski žubor
Poodahnut, napiti se žednu
Bistre, hladne Kostajničke vode!

Ako nema Kostajnica mala
Carske Neve, kojom zlato reve,
Kom se dime, bukću parobrodi,
Ima Unu, malih riba punu,
Na kôj Bošnjak žitaricu krca,
Te ju puti krmilom si grdnim
Nizvodice tja do Save hladne,
Uzvodice Savom tja do Siska.
U nju leti kupati se ljeti
Mlado, staro, što je Kostajnice,
Jedni plove, svi si snagu nove,
Pak im nije nevolja ni nužda
Tražit lieka trošnomu si tielu
Bog zna kuda Hrvatski za novac.

Kako morem Dubrovčani negda
Trgovcima slovili su mudrim,
Tako kopnom Kostajnički sinci
Loze Djeda, starog temeljaka,
Vazda voljni, jaki su temèljit,
Vazda marni, brzi su i mudri
Prometati, izvaditi korist,
Nevjernoga iztisnut tudjinca,
I jer krvca nikad nije voda,
Ne odmagat, već pomagat svojim.
Gdje no drugim nestašica snage
Na vršáju ne daje obàstat,
Prilika li ukaže se bolja:
U Karlovcu, u drevnome Sisku
U banskome Zagrebu, na Rieci
Kostajničkog eto pregaoca,
Da temèljî nov si temelj sreći,

Samo nek je sbor te pjesma naša,
Samo nek se nâdjê svoj uza svog,
Zavičajni nek su običaji!

Dubrovnik nam Pracatom se diči!
Tako nam se Kostajnica hvali
Svojtljivime jakim pregaocem,
Koj, ko Pracat, namrie sav imetak
Hrvatskoj nam dragoj domovini,
Te će mu se spominjati ime,
Dok je kršnim majkam radjat čeda
Dok je bieloj Kostajnici Djeda.

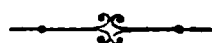
Ljudine je dika spominjati,
Spominjat ih dika svoj domaji,
A kamo li zavičajnu gradu!

Takva eto ljudina na glasu
I moj Janko Djetelić je bio,
Kostajnici sinak drag i mio,
Junak krasan, kakova je vazda
Sebi uz bok perjanika trebo,
Svagdje rado uza se ga gledo
Zrinski Jure, jak nam kano gora,
Viko skočit u pogibelj svaku,
Viko skočit tja i u dub Dravi,
U njoj Turke bjeguće da davi,
Zrinski Jure, vodja, ban na glasu,
Što ga premca sebi opasnoga
Herceg dade Fridlandski otrovat.

Mitnjak bio Janko pokojniku
A i njegvoj plemenitoj druzi:
Iz kog veljeg materinskog srca
Sinu svjetlost i pregnuća munja

U ćud i um banovim sinovma,
Iz njega se izli nevidomce
Siev ljepote i dobrote vriednja
U Jankovu pregalačku dušu!
Poslie smrti banove izadje
Vodja straži Kostajničkog grada,
Gdje mu bilo navale odbijat,
Odkle bilo često mu četovat
I uhodit, potanko izpitat,
Gdje se kupe, kud li kane Turci.

Svojoj majci, dok je živa bila,
I dok njega niesu uhitili,
Ponos, dika, hranitelj se zvao;
Svomu gniezdu, Kostajnici bieloj
Bio vazda soko na oprezu,
Bio vjera, uzdaja si braći,
Vazda budan čuvar im imetka,
I mriet spreman branitelj života,
Veslač spretan, a popievač sjetan,
Bio čudan tamburici vještak,
Bilo svakom slušat ga milota,
Svako njemu djevojačko oko
Od miline zaiskrilo žarko,
Gdjegodj svano, gdjegodj omrkao,
Ggdje l' ga nesta, dušica bi svaka
Za njim gramzeć tiho uzdisala!

V.

Jeknu jeka ružnu dogodjaju,
Veljem ruglu na našemu kraju,
Šestnajst stoto tad i dvadeseto
I još osmo brojilo se ljeto,
Sve se sbilo Šismana za bana
Mjesto Zrinskog istom izabrana,
Pošto Vuk je Mrnjavčić na glasu
Presjekao sabljom baš po pasu
Safir-agu Badanjkova mlada
Nedaleko Sredičkoga grada,
Te je k jednu još i vrancu glavu
Istim mahom svalio u travu.

Što se za tiem dogodi i sluči,
Valjalo bi, da se o tom muči,
Al na rdje podigla se graja,
Bilo bruke Uni s oba kraja:
Jedva smiešan dogodjaj se sgodi,
Već se o njem šalna pjesma rodi,
Cvieće sinoć netom posijano
Kanda jutros već ti cvate rano!
Jedan dašto čudnu pjesmu stvori,
Al sve njome Pounje se ori,
Taj ju kiti, onaj drùgâčî ju,
Jedan pjeva, drugi mu se smiju
I što većom dogodjaj je brukom,
To je većom ustaviti mukom,
Da ne brzâ s usta pa na usta
Ova pjesma, rugalica pusta:

Pjesma.

Čudna čuda četiriju aga,
Vele svuda, četiri su vrâga,
Strah i trepet, gdje se samo dese,
Mignu l' okom, sva se zemlja trese!
Turan aga Badanjković prvi,
Drugi iste Osman aga krvi,
Do dva brata nemani su grde
Iz divote iz te Krupe tvrde,
Bijuklić je Hasan-aga treći,
Iz Novoga krvnik od svih veći,
Četvrti je, Kostajnica znâ ga,
Onaj mrki, biesni Drviš-aga,
Ahmetagić, lievat krvcu bodar
Ubogoj si raji ljut gospodar.
Četir volje aga četiriju
Sve u jednu slože se i sliju,
Dogovorno, svak u dvoru svome,
Mrgode se, pogled nice kömê,
Čibuk mirno prinose do usta,
Gdjekad papnu pramak dima gusta,
Usta krive, lukavo se smieše
I muk dugi prekinuti rieše,
Svaki svoga namakne pisara,
Neka bieli list mu kîti, šara,
Jerbo pisat agama se ne će,
Pisanje im služinsko umieće.
Turan-aga, prvi dostojanjem,
Piše pismo, bome, nikom manjem,
Već baš banu Šišmanu Bakaču,
Svojiocu pogubnomu maču
Otca svoga, hrabrog Bakač-Tome,
Dvaput bana, stoput slavna, bome.
Krupno melje, pak ga jezgrom nudi:

— Junak li si, do nas se potrudi
K svetoj Kati, Divuške u luke,
A bez ljudi oružane ruke,
Dodji na dan velike vam gospe,
Kad se travom biser-rosa prospe,
Dojaši mi, junače na glasu,
S demeskinjom o vitkome pasu,
Da te skinem s vranca ti na travu
I da rusu odrubim ti glavu,
Pak da bude vranac zavreda mi,
Što te, bane, s ovog svieta jamih. —
Omer-agin pisar smješta ruku,
Piše pismo Mrnjavčiću Vuku,
Kapetanu Sredičkom u gradu.
Evo niza Omerovu jadu:
— Davno veće ljutav moja tinja,
Ako niesi kukavica sinja,
Dodji k Uni, Divuške u luke
Dodji samac oružane ruke
Na dan gospin, gdje se skupit znate
U sbor liepi oko svete Kate:
Imam novu sablju posjeklicu,
Na tebi ju na tvome konjicu
Baš onako pokušat nakanih,
Kano što si hvaljen onomlani
Posjekao nevješta mi brata
Pa i boju neuka mu hata,
Tâ da Bog dâ sječa prisjela ti,
Za tobom ti zakukala mati. —
Grdje rieči, prema svojoj vjeri,
Hasan-aga Bijuklić ih pèrî
Na junaka Križanića Vuka,
Kano striele otrovnice s luka
U grad tamo, u Brkiševinu,
Gdjeno Kupa gùtâ mutnu Glinu:

— Dodji, pseto, Križaniću Vuče,
Da te Turčin ganja, sieče, tuče,
Došuljaj se Divuške na luke.
Na dan gospin, da te učim bruke,
Gdje će konj se na glavu ti ritnut
Ti se bez nje s konja prekopitnut —
Drviš-aga Ahmet-Agić ljuti
Drzke rieči izpod Balja puti
Jelačiću Vuku vitežkomu
Stražiocu Letovanićkomu:
— Na dan gospin, Divuških na lukah
Čekam junak Jelačića Vuka,
Da mi svietlu pokloni se licu,
Da mi ljubne sablju posjeklicu:
Samac dodji, ako imaš srca,
Ja ću sâm te dat sahranit mrtca. —

Dodju pisma u četvere dvore,
A gospoda, nije moći gore,
Prepanu se, prisieda im jesti,
Groznica ih, tobož', uzme tresti,
Nije druge, mriet je poć na luke,
Sastaviti sdušne oporuke,
Pak bez šale odješe se liepo,
Svaki svoga konja se dočepo,
Uz Šišmana Hrvatskoga bana,
Do tri Vuka jašu poredana,
Izpod mrkih vučetina kapa
Drug se drugu progovorit žapa;
U hrastiku Prevršačkog grada,
Na tihoći, lasti šumskog hlada
Napokon će ban da u smieh prasne:
— Ha, ha, ha, ha, družbe li mi krasne,
Što ne umie šalit se ni smijat!
Nieste l' Turke navikli nadbijat?

Nieste l' vazda spremni poginuti
Za dom mili bijuć bojak ljuti?
Koja l' druga snašla vas je bieda
Te vam živim ni proslovit ne da?
Od tri Vuka Mrnjavčić se Vuče
Stade prvi pričat, zašto muče,
Podigao šubu, pak je reko:
Svietli bane, slavan si daleko,
Uz tebe nas nije strah za cielo,
Ali nas je nešto vrlo smelo:
Čemu li ti put, te mučna radnja,
Kad nit vreće, nit imamo badnja?
Pak nam briga, nevolja je huda,
U što silna sabrat ćemo uda
Turan-age Badanjkova stara,
Krupskom gradu krupna gospodara,
Kada nam ga ljutit razkomadaš,
Ukopa nam težku muku zadaš! —
Bili stali, da će se odmorit,
Mrnjavčiću ban će odgovorit:
— Šališ mi se liepo i ta šala
Prijateljska izlazi mi hvala;
Ama prem su turska ta gospoda
Naše krvi, krv pak nije voda,
Ipak te nas poturice zlòbê,
Po selih nam sieku, pale, ròbê,
Ne imadu ni srdca ni duše,
Mir seljaku, uzdaju mu ruše,
To će našem narodu dogustit,
Mili će nam zavičaj opustit:
Nije druge, smaknut nam je šuše,
Što se vjeri, bratstvu odmetnuše,
Banskoga mi ugleda i snage
A i vaše, braćo, pažnje drage,
Šaliti se ne ću ovog maha,

Poturicam treba zadat straha,
Ne ću štedit čalme mrzke meni,
Pod njom turske glave na ramenih! —
— Ni mi! Ni mi! — Kliknu sva tri Vuka,
A u grmu nekom drhtnu ruka,
Prihvati se grive, nogu žurnu
U stremen si turskom sedlu turnu,
Mahnu sobom, uzjaha ridjana,
Odskakuta stazom izpod strana •
Namjerit se nerad na gospodu
A i oni hatove podbodu,
Uza složan topot konjanički
Stignu noćit u grad Kostajnički,
Zrinovićka gdje ih dočekala,
Jer za njihov dolazak je znala.
Sjutra dan su podranili rano
Uni uz kraj, ni dan nije svano,
Volinjskom su minuli pod stranom,
Kuljanma su propjevali s-banom,
Do Kozjeg su doigrali Broda,
Tuj im dobra desila se sgoda
Poslat prieko uzdana glasnika
A pod čador svojih zlohudnika,
Gdje su noćas bili na prespalu,
Imo im je kazat glasnik sluga,
Da su ban i do tri njegva druga
Da su došli izkušati hvalu,
Samohvalu aga četiriju,
Neka dakle, ako jošte smiju,
Neka age a na brzu ruku
Izadju im Divušku na luku.

I dok ban je i tri dokle Vuka
Sjahala su Divuških kraj luka
Eto glasa od glasnika nagla,

Da mu age pojela je magla.
Tek da čador kmet im čuva jedan
Pjan ko zemlja, svedjer ipak žedan,
Pa da, kano baba u bolesti,
Svedjer bunca, da će ban ih smesti,
Da je čuo tamo onkraj Une,
Kako ban se u to ime kune,
Mrk da ban je, mrka i tri Vuka,
Panjanskog ih vidje podno kuka,
Baš iz bliza cesti preko jarka,
Četir živa Kraljevića Marka!
Ali age da su mudre lije
Pa sad ondje nijednog da nije
Veće da su krišem izpod žita
Vodeć svaki konja plemenita
Odpirlali prigibljuć se vitko,
Neka biega ne vidi im nitko.

Nasmieše se Hrvatska gospoda,
Šteta im je dobrih konja hoda,
Danguba je uzmak suprotnika
Viklim posjeć konja i konjika.
Što bi, kud bi drugud u tom trenu?
Te gospoda s lúkâ u sbor krenu.
Veselo ih ondje dočekalo
Staro, mlado, veliko i malo!
Za čas mali doznala se sgoda,
Zašto amo dodjoše gospoda.

Pak se čuju rieči svakojake,
Na sva usta ruže nejunake,
Sborari se i crkvari sjate
Na brdeljku oko svete Kate,
Svjetina se silna svake vrsti
Čudom čudi, sa čuda se krsti,

A desetak hromih, kljastih baka
U kraj smjesti svojih deset šljaka,
Uhvati se na vrat, na nos eno
U to kolo, kolo nekićeno,
U njem bake hramljuć — pjesmu svoju
Više kriešte, neg li skladno poju:
— Ču li tkogodj za sramotu čiju
Nad sramotom aga četiriju,
Koji no se šepire i koče,
Na boj naše kad junake roče?
Kad li spaze junačku gospodu, . . .
Izpod žita tad se sklonit odu,
Boje ih se, kano miši mace,
Prije boja koplje u grm bace.
Od tih rdja — grn u kljastoj šaci —
I mi babe bolji smo junaci! —

Za tu pjesmu potajno su čule,
Za nju znale Pounkinje bule
I age im ljuti gospodari,
Jedni drugim zavidnici stari,
Pak ih zlobnih desilo se više,
Nejunačtvu što no zamjeriše,
Pak ćeš kadšto čut iz noćnog mraka
Ono kolo rugalica baka,
Nitko noćju ne vidi pjevače,.
Nitko ne zna, tko li prvi zače,
Svu pak ljutav i svu mržnju svoju
Četir age obore u spoju
Na junaka Djetelića Janka,
Te ne dadu vidjeti mu danka;
Jerbo netko šanu, netko čuknu,
Nitko sumnje širit ne umuknu,
Pak se znalo, gdje je trnje raslo,
Da ta pjesma Jankovo je maslo!

VI.

U Krupskome jakom gradu
Tamnica je tamna, hladna,
Uzniku se čini mladu
Noć to vječna, ginba gadna.
I kad nije ni odkale
Nadati se izbavljaju,
Bar da može hitac male
Bit mu priekim koncem kraju!
— Zašto, zašto, srećo luda,
Na tolikih strašnih mjestih
Čuvala si mene svuda,
Ne dala me nigdje smesti?
Već da ovom živ u grobu
Muku mučim gladan, žedan,
I ta zima da mi robu
Da dotežča život biedan? —
Tako Janko po sto puti
Pomislio, tiho reko,
Ne mislio, muka ljutih
Da će bol mu čuti neko,
Da će duša na slobodi
Osjećati njegvu biedu
I da robu san ne godi
U tom gnjusu, u tom ledu!
Noć je tamna, noć je gluha,
Nij pred očma vidjet prsta,
Uznik na dva čuje uha
Žuber Une, drhat trsta,
Čuje, gdje no netko šuška
Pred vratima njegvoj uzi,
Gdje no valjda stražar sluška,
Nije l' umro već na tuzi.
I ključ krcnu, tiho za tim

Otvore se težka vrata,
Glasom netko umiljatim
Nevoljnika pitat hvata:
— Jesi l' živ još, jadni sužnju?
Na ti smoka, krušca na ti,
Rakije ti, vode už nju
Evo gdje ti dodjoh dati. —
— Čija si mi, dobra sele,
Jer te ženski glas mi oda,
Milostna si srdca vele
Doniev gladnu božjeg ploda. —
— Pij i jedi, samo, brajne,
Kazat ću ti, čija ja sam,
Pripoviedat svoje tajne,
Čemu l' u toj uzi stasam. —
I dok Janko srknu pila
I zalagat uze hrane
U žeratak, što ga krìla,
Neznanica pirit stane.
Na njem lùčku donesenu
Već užegla u tri paha,
Gleda Janko zavješenu,
Nestaje mu uz to daha.
Poniknula pred njim staja
Ta divota vitka stasa:
— Voljna sam ti bit svjetlaja! —
Nesigurna reče glasa.
— Skini, skini zavjes licu,
Milo, drago ja te molim,
Da si vidim hranilicu,
Kojoj harnik biti volim. —
Ona drhćuć, duše sjetne,
Snimi zavjes, lice sine,
S pogledom se pogled sretne,
Sjaje, grije čar miline!

— Ja, do duše, ne bi smjela
Pogaziti običaja,
Al ne mogu, nit bi hćela
Hinit svojih osjećaja.
Do tog mi je — i naumih,
Da mi gledaš na dno biedi
U srdce mi, u dušu mi,
Što li iz njih u te gledi.
Ahmet-agi preopaka . . .
Kći sam prva, hudo pleme,
Krupskog sad sam u ujaka,
Gdje pitomit nastoje me.
Pokojna me križem mati
Križala je kad bolovah,
Divuškoj me svetoj Kati
Malu jošte zavjetova;
Kršćanka sam dušom više
Neg li vjere prorokove,
Biede li me okupiše,
Majku božju srdce zove!
Krstu voljna svedj pomoći
Spremna sam mu izpostrance
I po danu i po noći
Bar olakšat robstva lance.
Čuh li jadna, raju kako
Biesan Turčin psuje, bije,
Vrisnuh sama toli jako,
Kan da staše klat me zmije;
Raje krivnju svud prikrivah,
Oteto joj vraćah kradom,
Sve joj muke ublaživah
Kadšto kruhom, kadšto nadom;
Sve to, ter što drhtah, kukah
Čujuć raje jecaj niemi,
Goropad mi da je puka,

Rekoše mi to Moslemi.
S tog me otac amo spremi
Da mnom krenu naopako,
A od dobre od majke mi
Ta je narav, srdce tako!
Majka draga pričala mi,
Da je u nas jedna vjera,
Da su jedni bili hrami,
Molitve nam istog smjera!
Begovima, agam, raji
Stoljeća su negda ciela
Isti bili običaji,
Iste pjesme i opiela;
Naseoci tih zemalja
Imali su one dane
Od svog roda Bosni kralja,
Svoje bane i župane,
Al se nitko nije zvao
Niti kaurin, niti pseto,
Nikom nije bilo žao
Sve se božje mučit ljeto,
Zaradjen se nikom nije
Otimao kruh, imetak,
Nit se marnik bojo prije,
Da će crn mu svanut petak!
Tom grčinom osjećanja,
Pelinom sam te žaobe
I majčina jadovanja
Opojena mlade dobe:
Takova sam! Te već kako
Krupljani se znadu čuvat,
Umjela sam ipak lako
Prokušati i prokljuvat:
Tko si, što si, zašto li te
U toj uzi age drže . . . —

— Znadem, da me skončat hite...
Pripomenu Janko brže.
Djevojka će tad uzdahnut,
Ko kad muku osjećamo,
Rukom će mu malo mahnut,
Tobož neka sluša samo:
— Viďiš eto, kuku, jaoh,
Med našima krv i nož je,
Svoj je svomu kivan, zao
Sve u sveto ime božje!
Junak si nam ti na glasu,
Al si kaurin, sužanj danas!
Pa i tvoje pjesme šta su?
Pehar žuči izlit na nas!
Istinu ti slutnja sbori:
Tvoj do nakraj viek se vije;
Ta me Mora svu noć mori,
Taj Vukodlak krv mi pije,
Sud ti puče u Turadi:
Mriet je tebi ovdje evo
Mriet od zime, žedje, gladi,
Rugalicu jer si spjevo —
To ti ne će prostit age,
Niti će se Boga sjetit,
Nit pregorjet crne ljage,
Već će ti se, znaj, osvetit!
Mogla bi te neko vrieme
Hranit gladna, pojit žedna,
A da age ne krive me
Recmo samo dva tri tjedna,
Al će kašnje sve naslutit,
Ja ću zaman plakat, ridat,
Tiem se ne će dati smutit,
Živa će te dat obzidat,
Nit ću moći ja na vrata

Niti sunce na to prelo,
Tuj pohodit sužnja brata
Donieti mu svjetlost, jelo!
Nema druge, bjegat ti je,
Ne dam tuj da struk ti trune,
Dobavit ću, čega nije,
Čun i veslo ovkraj Une,
Pak ću onda tamnom noći
Ta otvorit težka vrata,
Do Une ću s tobom poći,
Krštenog ću spasit brata!
Nemoj da me ne bi čeko,
Ta ne mogu na inako;
Od majke mi, već ti rekoh,
Ta je narav, srdce tako! —
Dokrajčila tako dieva
Sileć Janka bjegat horom,
Njemu oko suzom sieva,
Odvraća joj prigovorom:
— Ako li te stražar oda,
Ako age dosjete se,
Bezdušna su to gospoda,
Duša mi se s groze trese,
Pomislim li, da ćeš tada
Mjesto tvoga spasenika
Ti mi možda stradat mlada
Trpljet psovke bezbožnika! —
— Ne brini se, o tom šuti. —
Tješio ga stvor taj liepi,
— Badanjković zmaj je ljuti,
Zna, da od njeg svatko strepi
Pak se silnik taj ne boji,
Da bi smio biegu tvomu
Primignuti stražar koji,
Niti ja bi igda komu

Povjerila, što nakanih,
Već ću onog opit samo,
Koj će stražit tuj po vani
Kad umaći pokušamo!
Dotle ću te hranit, pojit,
Ne bi li se dosto snage
Mahnut veslom, put osvojit
Do slobode tebi drage!
Imam kad da pazim, prežam,
Udesit je pravu sgodu
I razpetljat čvore mrežam,
Da te otmem kivnu rodu! —
Od srdca će Janku sretnu
Uzdisaj se otisnuti,
Gle na licu suzu sjetnu,
S usta tih je upit čuti:
— Kako ti je ime, sele? —
— Moj me otac Mejrom zove,
To je prâvo, Turci vele,
Ime kćeri Ahmetove.
Majka me je zvala Zlátom;
To joj dragost bila skrovna;
Ti me slično zovi Kátom,
Njoj sam svetoj zavjetovna!
A sad s Bogom, znanče novi,
Snij mi sladko o slobodi! —
— Bog te, Kato, blagoslovi,
Kudgodj podješ, sretno hodi! —

VII.

Lete dani, kud su lećeli,
Komu vedri, brzi, veseli.
Komu nujni, tromi, turobni,
Onoj mutnoj rieci podobni,
Teče Una šumnim žamorom,
Piri vjetric tihim lahorom,
Sunce žarko već je zapalo,
Večernje je doba nastalo,
Iz Jankove uze ledene
Živ se javljat glas zapodjene,
Ko iz zemlje hladne vrelica
Iz srdca mu navre pjesmica:

Popievka.

Dušo Kato, sunašce mi,
Ogrijat me daj se spremi!
Šta će meni sunce drugo,
Ti li graneš u moj nugo,
Dušo i srdce!

Odkada te vidjeh krasnu
Uz plam luči u noć kasnu,
Ne vidim ti stvari koje
Izim tebe, luči tvoje
Dušo i srdce!

Odkada se s tobom sastah,
Tobom mi je duša lasta,
Ali krilma leteć tvojim
Kako da se s tobom dvojim
Dušo i srdce?

Odkada mi u tu tminu
Blaga tvoja duša sinu,

Ja i zmijam naše krvi
Evo volim, praštam prvi,
Dušo i srdce!

Ne ću, ne ću ja slobode,
U tiem negvam' dok je sgode
Vidjet tebe, pa bogovat,
Za tren bar se naradovat,
Dušo i srdce?

Nije druge, volim mrieti,
Ti me ljubni i posveti,
Rodu našem svetu slogu
Da izvojštit smrću mogu,
Dušo i srdce!

VIII.

Blago si ga liepoj Mejri
U sladkome nesnu,
Kadno joj se Janko pielom
Kroz mrak noćni vesnu!
Od Boga je liepa sreća
Radost takve sgode,
Gdje se u mah isti do dva
Živa ognja rode,
Gdje no do dvie čiste duše
Jednim miljem gore,
Te se razbor i ćud blaga
S paljevinom bore.
Blago si ga sužnju Janku,
Kad u uze tminu
Njemu opet Mejra pod noć
Žarkim suncem sinu,

Kad mu pruživ desnu ruku
  Tihim glasom reče:
— Sve razumjeh .. blažena sam,...
  Al me pečal peče:
Ni kakovoj gdje no sreći
  Prilike nam nije,
Nego pače oboje nas
  Kolju ljute zmije.
Znadeš i sam, da te age
  Mrze do zla Boga,
Mrzit će te bezdušnici
  Tja i pokojnoga.
Nit da hćedneš poturčit se
  Prostili ti ne bi,
Kamo l' da mi mladoj dadu
  Drúgom biti tebi!
S tog oklievat nije kada.
  Nemojmo se varat
Niti blažen tren uživat,
  Već nam je pregarat!..
S toga noćas ostaj budan,
  Kiša lievat ote,
Prilika je, čamac spreman,
  Eto nâ me po te!
Nitko ne će na toj sloti
  Noćas prežat Unom,
Nitko ne će bjegućemu
  Doć u susret čuňom,
Nit će igdje tvoj uočit
  Trag na vodi zloba,
O tvom biegu glas će puknut
  Tek u kasno doba.
Ogrijat će spašena te
  Sunce, kada grane,
Žalobno će tek pogledat
  Na mog srdca rane —

— Nemoj, dušo, od sreće mi
Da me nosi voda;
Gdje mi, zlato, tebe nema,
Nezlatna j' sloboda!
Bog mi dade nać te taku
Dušu s božje strane,
Pak da s tobom razstanem se
Za sve vieke dane?!
Volim, volim gledajuć te
U toj uzi mrieti,
Neg li nikad više tebe
Živu ne vidjeti? —
— Nemoj s mene ovdje ginut,
Sokole mi sivi,
Već mi živi, živ se spasi,
Za volju mi živi!
— Zar toliko omiljeh ti? —
— Većma od sveg roda,
Većma, neg li cvietku sunce,
Neg li ribi voda! —
— Ti si moja, a ja tvôj sam
Dok sam živ životom:
Bjegaj sa mnom, da te svakom
Usrećim dobrotom;
Bjegaj sa mnom, uzdaja mi
Biegu bud' niz rieku,
Blaženstvo mi bud' slobodi,
Sreća momu vieku!
Udova će Zrinskog Jure,
Komu mitnjak bijah,
U tvrdi te Zrinj zaklonit,
Bit će tvoja prija!
U nje našem priviknut ćeš
Načinu i redu,
Dok mi u dom svatovi te

Mlade ne dovedu! —
Presta Janko, od radosti
Porumenje dieva,
Srdce hoće, da joj pukne,
Oko žarče sieva,
Napokon će sjeknut težkom
Odluke tegobom:
— Puklo, kud mu drago puklo,
Ja ću bjegat s tobom! —
Bršljanova s' ovi grana
Oko bora tanka,
Ovila se liepa Mejra
A okò svog Janka;
Malo kašnje odjela se
U mužko odielo,
Omotala čalmom glavu,
Strûkom vito tielo,
Negve sgodno preglodane
Janko s ruku skide,
S dragom dragi kroz noć tamnu
Tihim tapom ide.
Kiša pljušti, vjetar duva,
Stražar pripit driema,
Sguren garov u svom kutu
Kan' da uha nema.
U nje krišem patvoreni
U njedrih su ključi,
Odškrinu se gradu vrata,
Obodvoje muči,
Izpadnu i brže s vana
Zabravit će vrata,
A u mraku dvoje dragih
Za ruke se hvata,
Plahi niti progovorit
Nit se hrabrit smiedu;

Ali ruku stištajem se
  Srdca razumiedu.
Mejra dobro zna za stazu
  Kom se slazi k vodi,
Uz nju tapa Janko mlohav,
  Neviko da hodi,
Uz meke mu povod ruke
  U velike gode
Zrak taj čisti, plaha kiša,
  Zlatne sviest slobode
Al ih eto već kraj čamca,
  U nj se spustit žure,
Odrieše ga, sgrabe vesla,
  Niz Unu ga ture,
Mučeć Janko pravac godi
  Maticom po sriedi,
Mučeć Mejra grabi veslom,
  Da što biegu vriedi.
Svu noć ljetnu žurili se,
  Veslali i kisli,
Jedva kadšto hrabreći se
  Ruke bi si stisli.
U neke ih mine nelast
  Kiše i oluje,
Samo jošte mutni vali
  Klokoću i struje.
I već rujna zora uze
  Razvedrivat tminu,
Izpod Novog kada čamac
  Nevidovan minu.
Od Novog im Una, Sana,
  Jake obe po se,
U tieč jednu sjedinjene
  Brže čamac nose.
Malo kašnje na pogledu

Bielim Podovima
Prva zraka sunca žarkog
Sinu bjegućima.
— Sladka Mejro, spaseni smo,
Hvala spasu Bogu!
Sad već svagdje banskom kraju
Čamac prignat mogu,
Potjere se, zaskočaja,
Preteka ne bojim,
Na slobodi pred Bogom te
Svojim zlatom svojim! —
Blažen posmjeh sinu milo
Lišcem djevojčeta,
Zar od Mejre može biti
Sretnije na svietu?
Blažen Janko veslajući
Svoju sreću gledo;
A kad čamcem Divuši su
Bili uzporedo,
Zapodjede veslač veslom,
Tisnu čamac kopnu,
Janko, Mejra tuj se skokom
Na obalu popnu.
Za panj johov pripnu čamac,
Udare put sela
Tanka vesla na ramenih
S uprtom odiela.
Tanka vesla staru znancu
Jankovu predadu,
Povjere mu čamac sklonjen
Johovu u hladu,
Svrnu u hram svetoj Kati
Na vrh oblu brdu,
Tuj poklečke za viek vjeru
Obnove si tvrdu,

Zatiem niz brieg, uz brieg žustro
U Zrinj grad se žure,
Udova je gdjeno stala
Zrinovića Jure,
Kamo harnost, uzdaja ih
Dove obodvoje,
Gdje no moćno okrilje ih
Zlobi sakrilo je.

IX.

Puče mužar s Krupe
Prvi, drugi, treći,
Amo, tamo gradom
Straže će poteći;
Deru se stražari:
— Čuj! Uvrebat gledaj . . .
Utekao uznik . . .
U kaure ne daj! —
Drugi opet urla:
— Čuj! — Uteklo dvoje,
Grdna je sramota,
Naopako, zlo je! —
Aga Badanjković
Nikom dahnut ne da,
Tura, tjera, lupa,
Svakom zapovieda:
— Sedlaj, teci, juri . . .
Ne daj u kaure . . .
Ubit njega prosto . . .
Samo nemoj cure . . .
Njega živa, mrtva,
Nju mi živu samo,
Tko je moj, zateci
I dovuci amo!

Zaseokom svakim,
Svakim što je selom,
Glasalo se isto
Kostajnicom bielom.
Stare bake štošta
Pridodavat znaju,
Istinom i laži
Torbu nadekaju:
— Jesi l' čula, Bare,
Znaš li sve već, Mare?
Težke lance svoje
Zubma preglodo je,
Noktima pod zemljom
Tamnik izrio si,
S njim utekla bula
Krupskog grada gosi. —
— Nije, nije bula —
Zine druga namah
— Nego, bar sam čula,
Aginica sama.
Vele, da u ponor
Morali su banut,
Gdje je izvor Sunji
Da će pak osvanut.
Još i drugi glasi
Doglašeni biše,
Više Novog da ih
Sinoć uhvatiše,
Da će aga s mjesta
Nevjeru zadavit
A na kôcu Janko
Da će mlad zaglavit.
Čega li se, jaoh,
Dosta ta sirota!
Svem je tomu kriva
Zorna mu ljepota! —

Sve to dočula je
Ana Lovićeva,
Samo što joj nije
Srdce puklo s gnjeva.
Napela se strina
Iz petnijeh žila:
— I ja svomu dragom
Nedraga sam bila.
Prezrio me liepu,
Uzeo si grdju,
A toliko ja sam
Pazila ga rdju,
Pak sam živa eto,
Žalne mu ne rekoh,
Prezir mu pregorjeh,
Drugog dragog stekoh.
Za nj i podjoh s mjesta
Te sam srećna bila,
Što učinih, niesam
Nigda požalila.
Tako mi se i ti
Pameti dozovi,
Udičicu baci,
Ribicu ulovi;
Za drugoga, Anko,
Udat mi se hiti,
Uz drugoga jošte
Sretnija ćeš biti! —
— Ne ću, ne ću, strino,
S drugim sretna biti!
Nit bi kom se drugom
Mogla zavjeriti,
Za nj' ću, za nj' ću samo,
Za Janka ću poći,
Ni za koga drugog —
Bog će mi pomoći.

Samo nek se Janko
Jednom doma vrati,
Koju uzet kani,
Da ju mogu znati!
Biesna još i ne znam
Koja s njime bjega,
Da li mu je mila,
Ljubi l' ona njega?
Još i ne znam, da li
Već se zavjeriše,
Il se za bieg samo
Tudji skorlatiše?
Ako mu je draga,
Dräža bit mu mârîm,
Seb' u prilog volim,
Da taj oganj žarim.
Od mene l' je ljepša,
Ja ću ju nadkrilit
Načinom i pažnjom,
Pa ću mu se smilit.
I bogatija mu
Bila, kol' joj drago,
Tepanje mu moje
Bit će veće blago.
Od mene l' je bolja,
Vesela joj mati!
Tad ću lakše od nje
Janka izplakati.
A ne pomogne li
Bog i sreća tako,
Dat ću vragu dušu,
Te pomoć će pako.
Kuda podje, granu
Na put ću joj metat,
Gdje ju vidim, ruglom

Svagdje ću ju sretat,
Oči joj izkopat,
Lice ću nagrdit,
Slabu zastrašivat
Jaku ću ju srdit
Klevetom i psovkom
I čarolijami,
Dok ne omrzne joj
Tja i život sami . . .
I Janku — bez duše —
Radit ću o glavi,
Ako već se bršljan
Taj okò njeg savi . . . —
— Ne ogrieši duše! —
Tiho strina žvata,
— Ne kaljaj se gnjusom
Kostajničkog blata! —

U mrak, u blato se
Uzmu glibit bose,
Kući još za dobe
Dolandaju obe.

Bog sačuvo svakog,
Nije l' mržeg česa,
Pizme i prostote
Kostajničkog biesa!
Bog sačuvo svakog
I na konju svata
Sbake i gnjusobe
Kostajničkog blata!

X.

Jesensko se neko jutro svježe
Iza Djeda uze bielit zora,
Zabieli se bielac Jure Zrinskog
Kostajnici zapadnoj na strani
A na bielcu Djetelić nam Janko
Na brdeljku granu iznenada,
Granu k jednu iza Djeda sunce!
Misliš: dva su sunca sa dva kraja
Kostajnicu ogrijala k jednu.
I tko vidje na brdeljku Janka
I tko vidje povrh Djeda sunce,
Ne znaš, kom se uzradova većma.

Ele eto napokon im Janka,
Davno braća već izgledala ga,
Nadale se njemu ženske duše.
Spustio se brdu niza stranu
Pokraj gradskih vinograda bujnih,
Uze kasat niz ulicu kuća
Sagradjenih hrastove od gore,
Pozdravlja ga veliko i malo,
Taj na prozor, drugi s kućnog praga,
Na ulici dočeka ga treći
Ter se bratski porukova s njime:
Dobro došo, sokole nam sivi,
Sužanjstvu se izmakao sretno! —
— Hvala, hvala, svi mi zdravi bili!
Drugi put ću sve vam pripoviedat,
Sada evo nemam kad postavat,
Smjestit mi je ponajprije bielca
Pak još gradske utvrde obaći,
Diljem medje obhodje razaslat,
Posadi se imam još iztaći

Brižan glavar, oštar zapovjednik!
Tako Janko odbi ustavljače,
Znanicama rukom popomahnu,
Jedva kojoj odzdravljajuć smieškom,
Svakoj duši pričini se sjetan
Nekim čudan, osbiljan preginjač!

Ali tuj ga eto na vršaju,
Někâ iskra tinja mu u grudma,
Někâ iskra sieva mu iz očiju:
Živa iskra tâ ne polieže li
Ah iz one glave varničave
Vrloj majci mladih Zrinovića?
Ne skoči li u grud mladu, burnu?
Pa je sinak biele Kostajnice
Možda neuk jošte, nesiguran,
Da bi mogo utišati, smirit
Ljute ćudi, uzbibane strasti.
Sjaho Janko gradu tik do vrata,
Uvede mu, smjesti stražar bielca,
Udje Janko, uz stube se pope,
Grad obidje, prouči sigurnost.
I straži se oglasi glavarom,
Iza toga umoran i šutljiv
Nastani se u sobici svojoj,
Te će mirno prvi dan predanit,
I već sunce zapade za gorom
I mrak veće uhvati se tamni,
Samcat Janko po sobi se šeće,
Nešto se je zamislio junak,
Pak se smieši, uzdahne po kadšto,
Kanda budan o dragoj si snije.
Kad al nešto šušnu na hodniku,
Nešto šušnu Jankova uz vrata,
Janko stao sobi u sredini

A u gradu tiha je tišina,
Mogao je lasno sve razabrat
I tap stope, tja i žubor suknje,
I tih škripljaj pritisnute kvake.
— Tko si božji? — Otvore se vrata,
Žensko stupi u sobu čeljade,
Pak se ozva zabunjenim glasom:
— Ja sam glavom Ana Lovićeva! —
Začudi se, upitne ju Janko:
— Što bi rada, da od Boga nadješ,
Pa još sama u to doba noćno? —
Pravila se Ana Lovićeva:
Nitko, Janko, vidio me nije,
Nitko ne zna za tu smjelost moju
Do l' vratara, krstnoga mi kuma,
Kojemu se živim Bogom zakleh,
Da imadem kazat ti uglavce
Nešto po te opasna i prešna! —
— Što si čula, što l' je do tog tebi? —
Djevojka mu uze sad poviedat
Naglim sborom, pridušenim glasom:
— Ahmet znade, da si umakao,
Znade, da je bieg taj udesila
I da s tobom pobjegla je k jednu
Kći mu Mejra, koju da ćeš krstit.
Vele Turci: Ej golubicu je
I goluba iztrgao sebe
Iz nokata jastrebu golemu,
Nit je voljan vratit ju ma komu
Pače kani vjenčati se s njome!
Ahmetagić prorokom se kune,
Sve l' se drugo može sbit na svietu,
To da nigda ne će se dogodit
Ma i ruse stajalo ga glave,
Ma i kćer si morao da smakne

Preko uma, preko bôna srdca . . —
Nasmieši se Janko pouzdano:
— Ipak, ipak moglo bi se sbiti
Još uz voljki povladak joj otca! —
— Nemoj, Janko, žao mi je spasa
Duše tvoje nevikle ti griešit,
Žao mi je drugih ti dragota,
To bo tielo nije za opielo!
A bud silan bezdušnik je aga
Kivan na te s one rugalice,
Željan tvoje napiti se krvce,
To i ne će, tako mi Božanstva
Dat uminut uboja ti sgodi,
Kojih stô će smislit i nakučit.
Nemoj, Janko, tako ti slobode,
Tako tebi i neba i zemlje,
Nemoj, nemoj, Turkinju da uzmeš;
U nje svake srdašce je mrtvo,
Nit je koja usrećit te vrstna,
Nije u nje prema duši duše,
Plemenita nije razgovora;
Kud li mar joj očit i pregorljiv,
Dragom drûgu da osvjetla obraz?
Kud joj pažnja razborita, brižna
Koljeno ti vrstna oplemenit,
Jaka glas tvoj slavan ti očuvat,
Učna s tobom zavičaju vriedit?
Nemoj, Janko, s nesrećom se kumit,
Gdje si dužan vršit tek zahvalnost,
Bud je možda spasila ti glavu!
Nemoj, nemoj sreću si odbijat,
Nemoj, nemoj sreće se odricat,
Ljubav žarka gdje ju stvarat gramzi,
Ljubav sviestna gde ju množit može,
Ljubav smjela njom gdje nudit smije. —

Tuj se Janko trznu, zabezeknu,
Od čuda će za ruku ju sgrabit
I potegnut k prozoru si izbe,
Podvrgnut ju pod sjaj mjesečine,
Da ju vidi, da joj načudi se:
— Ti l' si sbilja Ana Lovićeva?
Odkle tebi mozganje toliko?
Odkle vlast ti za mene se brinut? —
— Ne smije li ljubav mozgat sama
O vrednoći i o snazi svojoj?
Ne treba l' joj dužnost bit na umu?
Ne mora li brinuti se ljubav
Ako nije samo himba puka? —
Tako uze djevojka se pravit
Jankov upit upitom suzbijat,
Drhtala joj ruka mu u ruci
Srdce svoje dok odavala je.
Ne prestade čuditi se Janko,
Čudeći se nastavi ju pitat:
— Ti me dakle ljubiš? Odkad? Rad šta? —
Na to njemu djevojka će stidno:
— Pitaš, što si mogo vidjet pazeć,
Kuda moje zamicahu oči.
Ne vidje li zažaraj mi lica,
Kad bi moje granulo mi sunce?
Ne osjeti drhtanja mi ruke,
U kolo se kadno uhvatismo?
Ne speti li oživljaja duše,
Kad na upit besjedom se javnuh?
Pitaš jadan, odkada te ljubim?
Odkad mi te oči ugledaše.
Pitaš rad šta? Jer te ljubit moram,
Nit se mogu tog okanit sama
Ni ti tog mi ne možeš zabranit.
Kostajničko čedo sam ti živo:

Ko što bistri izvori nam vode
Iz dna Djedu teku neprestance
Nit bi mogo smrtnik ih uzvratit
Il im nedat iznova da prodru;
Tako moja ljubav svedjer reve
Iz srdca mi put dragota tvojih
Nit ju mogu silom ustaviti,
Nit uzvratit, odkle revat sunu,
Već ju evo u te perim očma,
Perim težkim uzdasima duše,
Krvi tokom iz ranjena srdca!
Nemoj, Janko, s toga me osudit,
Nemoj milja od sebe odturit!
Srdce li je već zapremila ti
Suprotnica moja, ništa zato,
Nije Mejra vriedna toga mjesta,
Jerbo ljubav samo hvata ljubav.
Tebe ljubit, koli vriediš, Janko,
Nij dorasla, nije vrstna Mejra!
S tog ju pusti, ona će pregorjet,
Ja ne mogu; s tog uzmakni riečju,
Mejra uzmak tvoj zaboravit će,
Ja ne mogu! Ja ne mogu, Janko,
Njoj ustupit liepu svoju sreću,
Da ta sreća nesrećom joj bude.
Molim ti se, zaklinjem te Bogom,
Sve nas troje nemoj upropastit,
Ona jedna premučit će muku,
Ja ne mogu; ja ne mogu dat joj,
Ja dok živem, ona da je tvoja!
Ja te ljubljah, za nju ni znô niesi,
Moja ljubav starija je, jača,
Ne može joj izdušiti snaga!
Kriva li sam, što je ne opazi?
Molim ti se, zaklinjem te Bogom,

Na um uzmi, vagni onda dušom,
Moja ljubav gorska je bujica,
Tih potočak u ravnici njena.
Ne ćeš valjda ustavljat bujice,
Kuda si je strugu već izdubla,
Niti hćet, da navre naglit, bješnjet,
Vrtlozima motat se i pjenit,
Lomit, valjat kamenje i drvlje,
Navaljivat, te prevalit, prodriet,
S visa u dô grozno se obarat,
Dô potopit i pokopat sela;
Dočim drugud navraćen potočak
Tekao bi, plavio ne kvareć
Bilo koje poloje ravnicom:
Nemoj mi se opoplastit srdcu,
Ja se sama bojim te bujice! —

Skoči za tiem djevojka ga grlit
I cjelivat, rieč mu zakrčivat,
Te joj jedva izmakne se Janko,
Pak štedimce od sebe ju turi,
Oštrim sborom srdca joj ne štedi:
— Ne mahnitaj, Ano Lovićeva!
Ti bo s uma smetnula si ludo,
Da o mojoj tuj se radi sreći!
Al još ima svetinja mi veća,
Što ju rad sam pazit, uzveličat,
Što ju pojmit ne može, ni cienit,
Kamo l' njojzi u prid što pregorjet
Moma biesom ljubeć me tolikim,
Gdje mi srdce drugom zlatu voli,
Gdje no o te, Ano Lovićeva,
Niesam nigda zapinjao očma.
Il sam možda poruke ti slao,
Il je tkogod htio te podražit,

Te je reko, da se meni miliš? —
Malo stade, za te stanke Ana
Mučke glavom poklima, da nije.
Za tiem Janko dokrajči žalobit:
— Niesi dakle vlastna mene svojit,
Mene slietat, da iznevjerim se . . .
Ja te žalim, al zahtievat moram:
Mahni me se, nemoj sama sebe
Zavaravat, znaj bo, vjera i Bog,
Tvoj da ne ću biti nigda, nigda . . . ! —
— Nigda ?! — šapnu Ana sama sebi
Poniknula očajnim si likom.

Za tiem Janko zovnuo vratara,
Ter mu reče: — Djevojka je sbilja
Kazala mi za neku opasnost,
Ali o tom ni zaustit nemoj,
Kamo l' na zla da razneseš usta
Ovaj prešni dolazak joj noćni.
S tog oprežcê sâm otvori vrata,
Gledaj tuj da ne vidi je nitko,
Ter izvedi, odprati ju doma —
I jer po nju opasno bi bilo,
A ja sebi zanovietat nè dâm,
Slušaj i ti, što ću joj prikričat:
Dok sam ovdje zapovjednik gradu,
Pamti dobro, Ano Lovićeva,
Nigda više nemoj tuj se desit
Niti obdan, niti obnoć, velju,
Jerbo ću te, obraza mi moga,
Stražom javno van izturat dati —
Jesi l' čula, Ano Lovićeva!?

Ujede se djevojka za usta,
Obrnu se, za vratarom tisnu,
Malo još . . , i od ieda bi svisla!

Nije riek to, već je huda sbilja,
Jer da Anu pošlu za vratarom
Da je taj čas ujela ju zmija,
Zmija bi se otrovala od nje!

XI.

Onih ljeta poslie Zrinskog bana
Jošte mlada kivno otrovana
Nije bila košnicom vojnika
Banovina, Krbava ni Lika,
Niesu jošte bili graničari
Ogulinci ni Slovinci stari,
Već Hrvati kmeti, slobodnjaci
Drevna bratstva, gradjani junaci
Branili su kraljevinu sami
Svojim grudma, nožim i puškami,
Vodili su biskupi ih naši,
Hrvatski nam hrabri velikaši,
Zrinovići i Bakači bani,
Draškovići, slavni Frankopani,
Branili su od Turaka ine
Krstu, caru vierne pokrajine,
Hrvatska se već i onih ljeta
Zvala bedem kršćanskoga svieta,
Kostajnica bedema sredini
Prednjom stražom bila Banovini.

U to doba turskih nasrtaja,
Krvavih na medji okršaja,
U to doba grabeža i klanja,
Krštenoga roblja otimanja

Hrabri gradski naraštaj je cio
Kostajnici za sigurnost bdio,
I po zimi stražeći je strado
Turskih se je nauma dokrado,
Cviet momaka snagom opasanih
Srdcem, glavom, slogom svih valjanih,
Vjerenika, mladjanih otaca
Vazda spremnih domu branilaca
Na mig Jankov u četu se skupi
Na mig Jankov u pogibelj hrupi,
Na strašnome mjestu uza nj stoji,
Nigda listom sjatit se ne boji.
Svi su, svi su misli samo jedne:
Turkom ne dat otačbine biedne;
Kano pčele lete, bodu, ginu
Braneć složno milu postojbinu!

Ali Janko tek od povratka si
Nešto oganj srdžbe svoje gasi,
Neračan je, mučan momak čvrsti,
Od krvi se bratske njemu grsti,
Nije druge, u grm eto voli
Bacit pušku, koplje i mač goli.

Hrvatska je vila zato znala
Pak je s gore Janka zaklinjala:
— Hrabri Janko, pjesmom pobratime,
Tako ti se proslavilo ime,
Još se nemoj puške, mača kanit,
Još je dom ti od Turaka branit,
Dugo jošte a na briega oba
Bies će glockat, bašiti se zloba,
Mržnja režat, bahatost se prietit,
Glupost psovat, osveta se svetit.
Dotle puške, trebaju vam noži,

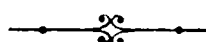
*

Prem se njima napredak ne množi,
Al je samo stajat na braniku,
Ne zadievat zadjevicu niku,
Al je tebi na braniku tome
Pobratimu dužnost vilinome
Bratu na um istinu dozivat
U dušu mu bônu liek ulivat:
Da je jedna rodila vas mati,
Pak da braći nije vam se klati,
Već da mržnji zatirat je sjeme
Da je dizat i plemenit pleme;
Poletu će trebat krila vitih
Svak da perjem ponosnim se kiti!
Istinu ti, pravdu ljubit valja,
Valja reći svud bez primisalja:
U svoj Bosnoj Turaka ni nema,
Veće samo Bosanskih Moslema!
Pa i niesu ti Moslemi tamo
Tužnoj raji pijavice samo;
Već potomci to su još plemena
Preliepih nam starih prezimena,
Stara to je Bosanska vlastela
Držeć svoje državice, sela,
Unučad je istih pradjedova
Stas i uzrast istoga su kova,
Obrazi im istoga su sjaja!
Dragost, radost istog zavičaja!
Kršćane je, Rišćane, Mosleme
Bog u jedno sastavio pleme,
Dô im jedno slovo materino,
Slovo sladje, neg je koje ino,
Dô im pjesmu istu, milost raja,
Što no sklada sklad im osjećaja,
Dô im zlatnu, dô im svetu onu
Liepih ćudi, dobrih duša sponu,

Što na piru i tužnom opielu
Sradja s kmetom moguću vlastelu,
Agu, bega s rajom potlačenom,
Begovicu kršćanskom sa ženom,
Dô im krila što no nad oblake
Pregaoce dižu i junake,
Onu istu dô im jasnu jeku,
Što no ječi svietu po daleku
Šireć hvale svakoj vam ljepoti
Dižuć cienu svakoj vam dobroti!
Takvoj pjesmi, pobratime Janko,
Prikladno je tvoje grlo tanko,
Takvoj pjesmi vile umjetnice
Tamburi ti udesiše žice,
Od krvi ju srdca svoga gradi,
Ubavošću, miljem ju zasladi,
Jer dragote te joj treba samo,
Nebesnicom da ju nazivamo,
Jer u koje ima samo žuči,
Ne spaja nas, već nas samo luči,
Ne lieči nas, već nas samo truje,
Niti glas joj do neba se čuje!
Gdje je samo rugla i sramote
Ne mož' biti nikakve divote,
Nije piev to mio, ko što eno
Ševa pjeva voljko, bezazleno —
Već je cikut, šikanje je zmije,
Do dobrote kojoj nikad nije,
Zlohudnica koja sama grstna
Razigrati srdce nije vrstna!

S toga, Janko, dok još Turci pravi
Sviet osvojit bodre se na javi
I dok sílê Bosanske Mosleme
Vojsku dizat na vas, svoje pleme,

Nije hora, u trnje da može
Narod bacit koplja, puške, nože,
Nije hora omlitavit, spavat
U milost se ičiju uzdavat,
Već je vazda na oprezu biti
Dom da ima, tko ga svojski štiti,
Al je uz to zadušbom golemom
Sroditi se s Bosanskim Moslemom,
Gdje tko može samo hvataj sgodu
Te podobri Moslemsku gospodu,
U jato ih golubove zovi,
Naše srodstvo pjesmom daj obnovi,
Jer i nek se Moslem tudjit haje
Naša pjesma ipak njegova je
I Moslemu na milo se daje,
Što mu nekoč majka pjevala je,
I njemu su gusle, tamburica
Sladak začin, mila dangubica,
I njemu su u volji pjevači
Kada mu se poveselit rači.
Zaklinjem te, Janko pobratime,
U čast roda, u slobode ime:
Oružjem se prieti napadniku,
Spreman ginut stoj nam na braniku,
Ali ružeć brata uz glas žica
Nemoj svoga crnit svietla lica,
Već i ako psuje te i grdi:
Ti mu prosti, na njeg se ne srdi,
Tvoj je brat to, od njeg se ne tudji,
Bratskom pjesmom u milost mu udji! —

XII.

Udova je Zrinovićka Kata
Velja gospa srdca milostiva;
Majka Zrinskih Nikole i Petra
Nije mogla mislit, činit drugo,
Već što misle, čine velikaši
Sviestni svoje moći, veličine;
Kom bi dati, naramkom mu dala,
Kog bi tješit, tješila ga srećom,
Što namaknut znala bi ju sama.
Svu je tako milost svu namakla
Viernoj duši, Djeteliću Janku,
Što no mitnjak predragog joj vojna
Što je ovog i zdrava i bôna
Danju noćju znao pazit pažnjom,
Dvorio ga, čuvao mu dušu!
Kad je Janko umako iz uze
I kad dodje u Zrinj Zrinovićki
Te kad sjajno kneginji pred lice
Privede joj djevojče, dragotu
I u njenu usadi ju milost,
Prigrlila Mejru velmožnica,
Privila ju obranbu pod svoju,
Ter je dvorskom svome svećeniku
Siedoj glavi uzela govorit:
— Evo tebi, otče duhovniče,
Mlade duše, koju ti je spasit,
Evo Mejre, kćeri Ahmetove,
A iz kule Uni s onog kraja
Vidne s moga Kostajničkog grada.
Spasila je Mejra Djetelića
A iz one grozne Krupske uze,
Ban gdje Ivan Paližanin silni
A uzprkos ugarskoj gospodi

Neko vrieme uzio je uzom
Kraljicu i kraljičinu majku;
Mrkom noćju uz plah pljusak kiše,
Kad se ništa nije moglo čuti,
Mejra uzi odključala vrata,
Odključala vratnice je platnu,
Lasno tako u noć ga izvela
Uz stražare pićem uspavane,
Na hladnoj je Uni pripravila
Do dva vesla i brzòplov čamac,
Pak u čamac kada Janko skoči,
Srdce valjdà za njim ju preteglo,
Pribjegoše obodvoje k meni
Soko sivi s umiljatom grljom!
Valjda u tren u volju mu ušla,
Valjda i njoj junak liepe ćudi
U mah isti stvorio se suncem
Mejra, velju, spasila ga meni,
Koja sam mu zahvalna do groba,
Spasit mi je, branit mi je grlju,
Sjeknuh voljom za Janka ju dati,
Za kog poći djevojka je voljna.
Znadem dobro, pokojna joj mati,
Iz Podova kršćanka je bila.
Kad od otca oteo ju aga,
Kad je već ju prozvo aginicom,
Ne hćede se ona poturčiti,
Niti za to mar je bilo agu,
Niti mladu silio ju na to,
Blažen bio, što mu voljela je,
Što je svojoj otmici i sama
Udesila sgodu i trenutak.
Kći joj Mejra pamtila je samo,
Kad ju mati zavjetova bônu,
Svetoj Kati Divušam na vrhu,

Pamtila je i to, da joj mati
Često kleče pred lik majke Božje,
Gdje pokklečke pomoli se za nju.
S toga Mejra željna je i voljna
Prihvatiti majčin sveti zakon,
Voljna se je dati krstit s mjesta,
Voljna s Jankom krštena se vjenčat!
Vidiš eto, otče duhovniče,
Nije druge, već da uputiš ju
U otajstva svete naše vjere,
U Boga da umie vjerovati,
Ljubiti ga, u njeg se uzdavat
I da pazi iskrnjega svoga
Svesrdice, koli sebe samu,
Pa kad u to i u dužnost inu
Krštenoga svieta uputiš ju,
Onda ćemo istom krstit Mejru
A na krstu ja ću joj kumovat,
Ne bi l' drago čedo se povelo
Svojiti me, uza me se privit,
Dok ju mladu uzmognem udomit
U dom Jankov, što ću mu ga sasdat..
Tuj svetoduh častni starac malo
Zaklimao svojom siedom glavom,
Svietloj stao gospodji govorit:
— I, i, eto čuda božjeg, ljudi,
Eto Mejre, Mejra ipak nije,
Za to jamčim siedom svojom glavom,
To vam tvrdim trieznim besjedama,
Kršćanka je, odkada je živa,
Ja ju krstih još u povojima,
Katica joj kršteno je ime,
Pokojna mi sestra, Bog ju spasi,
Kumovala djetetu na krstu.
Te se sgode sjećam vrlo dobro

Kano da je desila se sinoć.
U oči je bilo »Male gospe«,
Ljeta šestnajst sto i dvanajstoga,
Već se uze hvatat mrak na zemlji,
Zviezde nebom stadoše svjetlucat,
Iz mraka mi aginica glavom
Iznenada u dom župni banu,
Njoj na ruku čedo zakriljeno.
Usopljena uze mi govorit,
Uze brzat govorom si tihim:
Evo ti me, otče duhovniče!
Iz prieka sam, znadeš, aginica,
Župljanka ti nekoč Podovljanka,
Drviš-aga Ahmetagić ljuti
Moj je vojno, volji mi gospodar,
Budi zanj sam pošla drage volje
Ne hćedoh se poturčiti mlada,
Niti aga, kolik što je silnik,
Ne brani mi kršćankom se brojit,
Al mi brani krstit našu djecu;
Ja pak mlada, ja se zavjetovah,
Da ću prvu kćer si krstit tajno,
Jednu spasu dušicu privriedit.
Ne bi l' tako nebeskom u raju
Duši svojoj uhvatila mjesto.
Ele častni, otče duhovniče,
Daj mi krsti ovo milo čedo,
Prvu kćercu daj mi krsti Katom
U čast božju, u radost i diku
Svete naše Divu·ke nam Kate!
Doma ćemo, dašto, kano dosle
Turkinjom ju brojit, zvati Mejrom,
A ti, otče, tajne nam ne odaj,
Tako tebi dviju duša spasa!
E pa tako sve to uglavimo,

Svetotajstvo krsta obavimo,
A sad vidim, kako mati nije
Povjerila tajne niti kćerci,
Kojoj dušu spasila je krstom,
Nek sirota otcu se ne oda
Bilo kada, bilo nenaumce!
Drugi put ju dakle krstit ne ću
Ali ću joj krstni list napisat,
Krštenom ju Katicom proglasit,
Kazat ću joj, da je sve to tako
Tajilo se po majčinoj volji,
To veće joj bit će radovanje. —

— Volim tako, — reče Zrinovićka —
Drviš-aga Ahmetagić ljuti,
Ne će krivit rodjene si kćeri,
Što je, eto kršćanka od vajkad,
Ne će smjeti biedit Zrinovićku,
Kako tobož silom ili milom
Kćer mu nagnah, da se kani mlada
Sandal-gaća, naluna na nogam,
Da se kani i odreče priekviek
Alkorana u srdcu si mladom,
Pak da bude rodu nevjernica.
Svakojako, otče duhovniče,
Djevojku mi gledaj oplemenit
I uputit kršćansku u dužnost!
Kad ne mogu krstna bit joj kuma,
Želim biti kuma joj vjenčàna
Ne pak samo dobrotvorka hladna;
Svakako ću sjajni pir priredit,
Kraljevske ću darove namàći
Njima dvoma i svatòvma svima,
Njihovoj ću radovat se sreći,
Zasvjedočit, da im obim volim,

Nek se reče, što se često reklo;
Blago si ga onim mladencima,
Kojima je kuma Zrinovićka! —

XIII.

Dok se brine Zrinovićka
Za Katicu krštenicu
Kćer Moslema Bosanskoga,
Dok joj sprema tanko ruho
I odielo sve od svile,
Dokle bira u zlatara
Zlatan kov joj i dragulje;
Dok ju uči učtivosti,
Te joj gleda ćud uljudit,
Oplemenit burno srdce,
U nj usadit klicu stida,
Klicu časti i vrline:
Dotle Ana Lovićeva
Znala ući u trag tajni,
Da je kćerka Ahmetova
Udesila bieg junaku
I da s njime pobjegla je
K jednu njegva izbavnica
Iz tvrdoga Krupskog grada,
Una pako voda hladna,
Kojom čamac plovio im,
Da je čula uzdisanje,
I tepanje, i cjelive . . .

Prokljuvala Ana ljusku,
Što joj nadu obhvaćaše,

Iz te ljuske liepe nade,
Izleže se ljuta zmija,
Ljutav ljuta nagna zmiju
Preplivati hladnu Unu,
U klupko se za tiem smota,
Skočimice dokuči se
Crne kule Ahmetove
Uvuče se u dvor agin,
Dogamiza u sobu mu,
Dubke stade napremà njem,
Glasom ieda uze šičat:
— Ne hćede mi Djetelića
Izbaviti iz negava,
Predati ga mojoj brizi,
Da mu ne dam na vas režat,
Komšijama dogrdjivat!
Djetelić vam umakao,
A znaš, tko je odključao
Tamnici mu vrata težka?
Nitko drugi, van uglavce
Rodjena ti kćerca Mejra.
Da se sveti tvojoj mržnji
Odvede ti kćerku Janko,
Krstit će ju, s njom se vjenčat,
Tebi i tvom alkoranu
Baš u priekor i sramotu!
Eno njega Kostajničkom
Gradu opet poglavara,
Gdje vam radi sviem o glavi!
Što je mužke omladine,
Sva se kupi oko Janka,
Prihvaća mu mudre svjete,
Sluša njegve zapoviedi.
Kaniš li mu zloumniku
Vrć za dobe granu na put,

Ne dat Turstva svog sramotit:
Nema druge, već ga sgrabit
I odvesti opet sužnja,
U teže ga kovat lance,
U dublju ga turit uzu,
Na veće ga penjat muke!
Oprezan je, drag je svima,
Ne možete njega nigdje
Sgrabit bez mog nakučaja.
Zlatni ago, bit ću tvoja,
Rada ću se poturčiti,
Sama ću ti doć u dvore,
Tek zarobi Djetelića,
Ne daj njemu objestnomu
Ne daj krstit turskog čeda,
Ne daj ljubit svoje kćeri! —
— Kako nam ga izdat kaniš? —
Upita ju biesni aga.
Odvrati mu tiše, brže
Biesna Ana Lovićeva:
— Na sveta će na tri kralja
Sjajna biti služba božja
U braće nam Franjevaca
A u hramu svete Ane,
Tamo, znadeš, izvan grada,
Kud se ide u Dubicu.
Tamo će ti doć za cielo
Sužanj Krupski, vaš bjegunac,
Zaručnik ti zlatnoj kćeri.
Doć će sjajnom u odielu
Ubav krasnik svietla lica,
S perjanicom povrh čela,
Perjanik će Zrinskov doći
S opasanom demeskinjom,
Koju mu je Zrinski Jure

Spomen-darom darovao,
Doć će blažen na skrušenu
Izpovied si i na pričest,
Jerbo eto mesopusta,
Kadno opet kaurinu
Prosto jeste vjenčati se
Dašto poslie izpoviedi,
Poslie svetog pričešćaja,
Da bez grîeha stupit može
U brak sveti s dragom svojom!
Skupi, ago, malu četu,
Al pedeset bar junaka,
Svi se neka noćju nadju
Podnu Balja pokraj Une,
U cik zore na tri kralja
Daj na čamcu preko vode
Daj prevesti malu četu,
Neka tamo zakloni se
U niz bliže Krušicama,
Dok još nije ni odkuda
Ni putnika, ni crkvara
Koj bi mogo spetit četu,
Odat gradu zasjednike.
Vodja neka dobro pazi
Na Peoce, na put bieli.
Ja ću ondje nać se sama,
Kecelja će moja biti
Sva crljena, crljen bit će
Povežaj mi mladoj glavi,
I u ruci crljen rubac,
Ino ruho bit će bielo
Izać ću im tiem šarena,
Ne bi li me vodja takvu
Opazio puno lakše!
Znaj bo, zlatni Drviš-ago,

Kad je u nas u kom hramu
A za službe božje svete
Podizanje božjeg tiela,
Podizanje božje krvi,
Sve se onda u hram sgrne,
Sve ti onda nice klekne,
Svak se klečeć k zemlji grba,
Te nad glavom misnikovom
Smotriv tielo krv li božju
Svak se skrušen u grud bùsâ,
Svaka duša Bogu tihim
Oglasi se uzdisajem,
Po svoj crkvi mir se slegne
I tihoća pobožnosti,
Pred Bogom se jakim, veljim
Poništilo, poniklo je
Pobožnoga množtvo svieta —
U taj par ti izvan crkve
Nema nikog prežaoca,
Nit na oknu samostana
Nema bistra gledaoca,
Koj bi mogo eleknut se
S približaja vaše čete!
U taj par je dakle srnut,
Letimice pasti u hram,
Ugrabiti sred crkvara
Djetelića svima znana
Jer toliko ubav to je
I vilovit k jednu junak
Da će svagdje sam se odat!
Valja brzat, te crkvare
Iznenadit i zabunit,
Da se sbijen nema kada
Sviet osviestit, a kamo li
Navali se opoplastit!

Neka vodja dobro pamti:
Kad na sveto podizanje
Uzmu zvonjet, crljenim ću
Rubcem mahnut po tri puta,
Nek polete osvetnici,
Ago, tvoji, pa i moji!
Ne boj mi se, zlatni ago,
Mrtva srdca, nehajanja:
Kad sam žarko molila te,
Da mi pustiš njega sužnja,
Prepadoh se uzplamaja
Tvoga žarkog crnog oka!
Nu gdje sada zaklinjem te,
Da u vječnu tamnicu ga
Opet turiš — radujem se
Težkoj sreći zagrljaja,
Tvojim sladkim poljubcima!
Do viek vieka, svesrdice
Tvoja sam i — prorokova!

Dok je kašnje šaputala
I smijuckat još se stala,
Uprv u njeg pogled ubav
Hineći mu žarku ljubav,
Pretenta ga biesna lako,
Radova se i sâm — pakô!

XIV.

Unom tisnu uzvodice šajka,
Na njoj braća, vesela im majka,
Složna braća, Jankovi drugari,
Svaki veslat, svaki pjevat mari,
Danak svanu, ljepši ne svitaju,
Hrvatska je jesen slika raju:
Sinje nebo vedre je modrine,
Žarko sunce nebu sa visine
Grije voljko, a ne žeže žarom,
Jošte ševa živim pjeva marom,
Vinogradi prisojnoj na strani
Kiteć goru još su neobrani,
Iz lišća ti viri groždje zrelo,
Čvoraka se vidi jato smjelo,
Gdje se krili oblieće i pada
Nečuvana po dnu vinograda,
Poljem usjev ozimni je niko,
Pastier svira plandovanju viko,
A majkina dušica mu miri,
I metvice miris tud se širi,
Iz vrta se žuti liepa Kata,
Šar se smieši zvjezdanoga cvata,
Još se trava, živice zelènê,
Iz voćara jabuke crljènê,
Kakove su i sa častnog drieva
Ubrala bi lakoma ih Eva!
I veslari veslat nastaviše,
Tamburice drugi udesiše,
Vesla plještu, klokot čuješ Unom,
Kuda šajka put si krči kljunom,
Jače srdce kuca u njedrima
U milome družtvu pobratima,
Takvom sgodom jedva dočekaju

Mlada grla, da ga zapjevaju. —
Zapjevali i Jankovi druzi,
Sve se ore gorske strane, luzi,
A cilikat tamburica stala
Prateć grla, pljeskanje vesala,
Sklad se divan sa šajke razliego,
Dojimo se srdca, kud je sego,
Nigda pjesma bratskom srdcu preča
Nigda življe Unom ne zaječa:

Jankova velepjesan.

Divuški mi hrame
Pounju u divnom,
Utjeho mi sveta
Na tom svietu kivnom!
Na brdeljku sini, plani,
Sviem se zvonma javljat stani:
Složan tinik zvonima
Nek se braće dojima,
Dat će Bog!

Divuškom u hramu
Sborište nam sveto,
Brat je Omer-aga
Prvi se došeto,
Brat će Ivo brz doteći,
Brat dojurit Jovo treći:
Ajde da se složimo,
Da se bratstvom spasimo!
Spasi Bog!

Ajdmo zajednički
Dom očuvat krasni,
Cio sviet nam čuo
Sloge vapaj jasni!

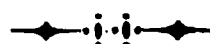
*

Kom se hoće, nek se kolje,
U nas tomu nema volje.
Još zakunmo sinove,
Neka bratstvo obnove!
Čut će Bog!

Mi ne damo tudjoj,
Da nam tud gospòdî
Trojici nam jedna
Majčina nek godi!
Krsti nam se Jovo samo,
Križaj nam se Ivo tamo,
Klanjaj svetcu, Omere,
Nema tomu zamjere!
Bog je Bog!

Nek smo triju vjera,
Bog je jedan samo,
Jedan samo narod
Mi se nazivamo
Samo nama složnim trima
Tuj na jugu mjesta ima,
Slogom ćemo zajedno
Biti bratstvo napredno!
Jak je Bog!

Slogom ćemo mira,
Ljubavi se dovit,
Bog će dragi râd nam
Svaki blagoslovit,
Svu će milost dragog Boga
Tek zavriedit naša sloga,
Ništa nema boljega
Od volenja Božjega!
Naš je Bog!

XV.

Zajahao junak Janko
Svog konjica, bielca biela,
Brza poput lastavice,
Što no mu ga umirući
Ostavio Zrinski Jure
Pod zahvalnost, uspomenu.
Odjašio preko gore
Priekim putem Zrinju gradu,
Ponio je Zrinovićki
Do tri pisma, što ih netom
Iz bieloga Zágreb-grada
Predao mu teklić brzi.
Kad na domak bio gradu,
Upazi ga njegvo zlato,
Skoči njemu sać u susret,
Stubama se spusti, stiže
Baš do vrata, kad no Janko
Otvori ih brži od nje.
Uzkliknuše u mah isti:
— Moje zlato! — Moje sunce! —
Rukama se zagrliše,
Medna usta sastaviše
U preblažen i dug cjeliv,
U tu milka težku sreću
Napokon će dragom draga:
— Sretna li sam, dragi Janko!
Znam, da niesi jošte čuo
Za tu moju novu sreću . . .
Kazao mi častni otac
Duhovnik nam tuj u dvoru,
Da još čedom krštena sam.
Majka moja, on to veli,
Majka sama doniela me

Divušama u dom župni,
Naš gdje onda još sredovjek
Duhovnik je župnikovo,
Sâm je, veli, krstio me,
Pokojna je njegva sestra
Krštena mi kuma bila.
Čuj de radost triput veću:
Majke moje milom voljom
Krstiše me sbilja Katom;
To mi ime mililo se
Već od vajkad, željela sam,
Znadeš, za tvog jadovanja
A u onoj Krupskoj uzi,
Da me i ti zoveš Katom,
Ne bi l' zov taj sličan bio
Na majčino sladko zvanje!
Pa gle tako, dragi Janko,
I mom otcu izmače se
Razlog krivit, zlobit tebe
Pa i dobru našu gospu,
Što me tobož prevjeriste,
A ja eto majke voljom
Kršćanka sam iz malena,
Pa ne mogu niti ne ću
Prevjeriti svoje vjere,
Nit ću poći za kog drugog
Veće za te kršćanina! —
Prihvatio Janko namah:
— Draga dušo, sve je liepo,
Tvoja sreća radost mi je,
Tvoja radost sreća moja,
I ja evo radujem se,
Što sam vlastan sad te zvati:
Dušo Kato, moje zlato!
To je slično, pak je k jednu

Istina mi carstva vriedna!
I ja sudim, da ti otac
Ne će krivit niti mene,
Niti gospe Zrinovićke,
Što je mati krstila te,
Što si voljna cio viek svoj
Kršćankom se zvat i držat,
Al će ipak mrčat na me,
Pak će mi se i osvetit,
Što baš sa mnom pobjegla si,
Koj ti otcu, žalibože,
Zamjerih se u velike.
S toga ne će gnjev mu jenjat,
Ne će jenjat mržnja na krst,
Jerbo krst te njemu ote,
Jerbo vjera krstova će
Spojit viek tvoj s mojim viekom
Koji njemu zazoran je,
Kamo l', da mu još se mili
Mene zvati svojim zetom.
Bojim ti se, dušo, bojim,
Obzirat se ne će na te
Otac kinuv nahudit mi!
Ah ne mogu smetnut s uma,
Što sam neke noći smio,
E te vidjeh na zlu mjestu,
Na trih cesta razkrstnici,
Gdje si tužna, plačna stala
Skanjujuć se, kud bi pošla . . .
Nikako mi, dušo, nemoj
Izvan grada šetat kuda
Nogostupom ili putem,
Nemoj šetat tavnim lugom,
Gdje bi mogli zasjedači
Tebe sgrabit i povezat,

Povezanu vrć na krilo
Uzdanomu jašiocu . . . .
Ali, dušo, kanimo se
Zadešaja zlih nagadjat.
Radujmo se radje sreći,
Gdje se opet sastadosmo
Te nam horno, pogodno je
Pogledat se kadšto milo,
Stisnuti si ruke voljko,
Svesrdnu si koju reći,
Pa i kadšto srknut meda . . .

I milo se pogledaju
Pak si stisnu biele ruke,
Tiho šanu jedno drugom:
Moje sunce! Moje zlato!
Zažmu oči obadvije,
Pak se ipak usta dvoja
Nadju sama nevidomce.
Napokon se sjeti Janko
I svom zlatu pripomenu,
Tri da ima predat pisma
Svietloj gospi Zrinovićki.
Za ruke se vodajući
Uzmu dakle uzpinjat se,
Na stubama popostavat,
Sviet i pisma zaboravljat,
Napokon ih ipak eto,
Doprate se i dovuku
Na sprat gornji do pred vrata
Vladalice Zrinju gradu.

Mićenica svega grada
Ponajpače gospojina,
Liepa kćerka Ahmetova

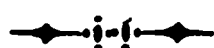
Udje prva, udje pitat,
Bi li smio ući Janko,
Tri da ima predat pisma.
Kneginja se nasmieši joj,
Odvrati joj riečma milim:
— Ajde, dušo, pa za desnu
Prihvati ga i uvedi,
Vas da dvoga nagledam se,
Vaše sreće i ljepote! —
Ele kćeri Ahmetovoj
Porumene oba lišca,
Poniknula glavom nice,
Prikuči se k vratma plaho,
Odškrine ih, migne Janku
Te mu stidno pruži ruku,
Pred svietlu ga zaštitnicu
Tad privede, uza nj stane,
A milotom sjajna gospa
Milo gleda dragih dvoje,
Pak će težko tad uzdahnut,
S oka će joj suza kanut,
Valjda na um prizvala si
Sglob istòlik: svoga Juru,
A do Jure sebe samu,
Drûg to s drúgom sretni stoje,
A tog sgloba sad već nema,
Nit joj samoj nema sreće
Niti pravog radovanja!
Iz snatrenja svog se prene
Milokrvna Zrinovićka,
Te će reći dvoma dragim:
— Vaša sreća, djeco draga,
Trajala vam puno dulje,
Neg što moja trajala je!
Ali, Janko, daj sad pisma

Da ih čitam, pa da vidim,
Što sve žele, svjetuju me
Moji dobri prijatelji. —
U njedra se Janko maši,
Izvadi i dâ joj pisma,
Ona redom otvara ih
Čita viesti, čudi im se,
U kratko ih spominjala:
Smrt zatekla u Požunu
Doglavnika kraljevskoga
Grofa Stevu Patačića;
Kralj da Švedski Gustav Adolf
Vojsku diže, rat da sprema
Na vladara Ferdinanda;
Vezuv gora da je stala
Vatru metat, strah zadavat,
A već onud i onako
Kuga mori Talijane;
Treće pismo, što ga štila,
Mrnjavčić joj biskup piso,
U njem prešno poziva ju,
Nek u Zagreb dodje s mjesta,
Da se radi o imetku
Porodice Zrinovića,
I da gradu Čakovačkom,
Tomu sielu kneževskomu
Kanižki se prieti paša.
— Nije druge, krenut nam je, —
Poče gospa zapoviedat
— Katica će sa mnom dašto
Jer ne mogu nikomu je
Tuj u Zrinju povjeriti,
Niti mogu tebi, Janko,
Predati ju nevjenčanu
Te oluju još izazvat,

Gdje nam valja miru voljet,
Svakom pažnjom gnjev ublažit.
Ti ćeš, Janko, vratiti se
S ovih stopa na svom bielcu
U grad dolje Kostajnički
I izabrat uzdanike,
Koji će nas čekat sjutra
Blizu grada Prevršačkog
Te nas pratit tja do Siska,
A od Siska kanonik će
Siska grada zapovjednik
Pratioce dat nam druge.
Sada ajde, dušo Kato,
I podvori svoga Janka,
Daj mu gladnu što založit,
Daj mu žednu pehar vinca,
Te ga sjetna razgovori,
Idi, dušo, idi s njime
I pokaži njemu uzput
Nabavljeno veće vieno,
Pak mu i to pripomeni,
Što vam jošte sve naručih,
Kakove li dare spremam
Ahmet-agi, otcu tvomu,
Da ga imam čim udobrit,
Ne bi l' prije došlo doba,
Da vas crkva viencem spoji,
Na svom domu da ste svoji,
Ja vjenčanom da sam kumom,
Moji sinci Niko, Petar
Da su tvoji djeverovi! —
Ahmetova ćerka mlada
Poslušala Zrinovićku,
Obodvoje zahvale se,
U ruku ju smjerno ljubnu,

A tad odu ponajprije
Gledat one sve dragote
Što ih gospa nabavila
I Katici dala bješe,
Da imade čim se bavit,
Čim se dičit i ponosit
I što svoga pohranjivat.
Zatiem liepa zaručnica
Ponudila svoga Janka
Hladnim smokom, čašom vinca,
Uz to tiho pričala mu,
Što sve još je naručeno,
Što li otcu namienjeno.

Napokon i osedlani
Bielac bješe već priveden,
Razstajanju dodje doba,
Praštanju je bilo rieči
Punih milja i žalenja,
Bilo suza, uzdisaja
I zle sreće naslućaja!
Ele najzad razstade se
Dvoje dragih, kanda im se
Nikad više nije bilo
Niti sastat niti vidjet
Na tom liepom bielom svietu!

XVI.

Kad no ono, što vam evo pričam,
Sbivalo se Pounju u divnom,
Gudjele su gusle javorove,
Uz gud njihov pričali su starci,
Da već minu sedamdeset ljeta,
Kad no Zrinski dični ban Hrvata
Od Turaka branio je Siget,
Gdje od samog cara Sulimana
Ne sklonu se primit čast ni mito,
Ni slobodu, da se vratit smije
S mjesta strašna u domaju k svojim,
Da se vratit smije pouzdano
Četa i ban s oružjem u ruci!
Ne sklonu se živ napustit Siget,
Već ga Zrinski nastavio branit,
Nastavio caru ied zadavat,
Od ieda je caru puklo srdce,
Siget gledjuć razstavi se s dušom,
Prije nego silna mu je vojska
Zadobila, ne grad Siget tvrdi,
Odakle bi mogla još zadavat
Trista jada cesarovim četam,
Veće samo garište mu i gruh,
Odakle se vojsci vraćat bilo,
Ne hćede li ondje sva zaglavit!
A ni Zrinskog ne predobi živa,
Ne zarobi roba uglednoga,
Veće junak s četicom junaka
Zagnao se iz plamena živa
Iz još najzad zapaljena tornja,
Zagnao se usred sriede vojske
Pred sobom je stao kosit sabljom
I put krčit svojoj četi maloj,

Da imade kuda se zagonit
I zamienit svaki svoju glavu —
Tako junak Sigetski na glasu
I Hrvati Sigetski junaci
Četa i ban poginuše slavno!

Uz gusle se čulo javorove,
Smrću Zrinskog da potamnjela je
Slava turske bahatosti, sile,
Da je zviezda turske bojne sreće
Prosula se u tmu nepovrata!

Uz gusle se čulo javorove,
Kako banskom opasnu na sielu
Kako sliedi junak za junakom
Za biskupom banom Draškovićem
Toma Bakač ban i junak veći,
Za Bakačem Frankopan osòrljiv,
Ali vrstan udarit i nadbit,
Za njim opet Zrinović nam Jure
Pregalac i vještak ratovanju
Unuk dičan djeda velikana!
I svi redom bani i junaci,
Naše krvi, našega poriekla
Svi da staše lomit tursku silu,
Otimati roblje zarobljeno,
Predobivat opet djedovinu,
Ah za koju stotine smo ljeta
Borili se srćuć u pogibelj
U njoj vazda prežajuć i ginuć,
Dok su drugi snili sladki sanak
Te na miru pasali se snagom,
Za svakim se natjecali boljkom!

Tad se čule Pounskom nizinom
Sitne žice skladne tamburice
I našega Djetelića Janka:

Ne slavile nikojeg junaka
Ne držkale samo u krv, u krv . . .
Veće tužno proplakale rodu,
Da je ruglo, o Boga grijota,
Svoj gdje svoga zatire i tlači,
Nit mu dahnut, nit mu pisnut ne da,
Pak da veće prevršen je vršak
Mržnje, prietnje, otimanja, klanja;
Jankove se žice razigrale,
Pak su življe uzele cilikat:
Da je sliepim pogledati veće,
Da je hora dosjetit se braći,
Kako sbilja istog su poriekla,
I baš s toga kako djedovi im
Ova ista selili su sela,
U njima se susjedima našli,
Pa lje nije nikom drugom do tog,
Već mi sami voljni smo i vrstni,
Po poriekIu mi smo Bogom zvani,
Naš to spas je, probit naša samo:
Da se opet srodimo sa svojim,
S našincima mi da našimo se,
Našinac bo bliži nam od stranca
Bio Rišćan, Kršćanin il Moslem:
Nam je mržnja dodijala kleta,
Mi joj sami budmo zatornici!
Jaoh našoj neukoj množini,
Koja ne zna cienit svojtljivosti,
Jaoh našoj zavidnoj prostoti
Za gospodstvom, mitom pomamnici!
Jaoh nama strašću uzplamalim,
Koji ništa prostit ni pregorjet
Ni žrtvovat ne vikosmo ništa,
A kamo li, da se radujemo
Kog nam brata naprednomu moru!

Biedni borče, Janko Djeteliću!
Što mi kaniš, za čim skočio si?
U što smišljaš muku svu uložit,
Kuda brzaš, koj te vodac vodi,
U što mi se uzdaješ toliko?
Zar ne poznaš još Prekounaca
Na zlo brzih, na gore poteklih?
Ne vidiš li paljevine, mržnje
Zlohudnice Ane Lovićeve,
Koja taj čas radi ti o glavi?
Ne vidiš je na »Bielome Putu«
»Peocima« prisojnoj na strani,
Gdje na glavi povez joj se svilen,
Niže pasa kecelja crljènî?
Al ti ideš, a ne obzireš se,
Mimo gradskih vrtova, voćara
Brzaš k misi na dan triju kralja
Nizvodice prtinom po sniegu
Samostanski u hram svete Ane,
U hram majke bogorodičine,
Željan si mi Bogu se pomolit,
Željan živo Božjeg blagoslova,
Ne bi l' kako premogao mladjan
Zatrt i trag nebratskoj nam mržnji,
A mjesto nje uspio usadit
Klicu pažnje u grud braće troje!

Unišao u hram junak Janko,
Pokvasio prste vodom svetom,
Pokvašenim prstma dotako se
Čela, grûdî, obih si ramena,
A tad kleko moliti se Bogu,
Svetu misu pratit molitvama;
Svom je dušom slágô i pomágô
Pjevat slavu Bogu na visini,

I mir božji ljudma na nizini,
Usto slušat evangelij sveti,
Molit zatiem sveto vjerovanje,
Zatiem opet s pukom pjevo glasno,
Kako svet nam, svet i presvet jesi
Višnji gospod Bože na nebesih!
Kleko Janko, kleko i sav narod,
Što no godj se u crkvu ga sleglo,
Pognulo se nice trista glava,
Trista glava krštenoga svieta,
Podizanju eto na trenutka,
Djak ga javnu pri oltaru zvoncem
Svećeniku ministrujuć s drugom,
Javnu zvonar svietu izvan crkve
Zabrecajem s tornja svete Ane.
Čula znak taj i na Peocima
Izdajnica Ana Lovićeva,
Pak se lecnu, ali ipak kleta
Mahnu triput crljenim si rubcem ....
Podigao misnik povrh glave
Podigao sveto Božje tielo,
Podigao svetu Božju krvcu,
Otište se svodu put nebesa
Po dva puta trista uzdisaja
Kleklu svietu pobožnih iz grudi,
Uzvrnu se trista pogledjaja
Pobožničkih blaženih iz očju —
Nasta hramom blažena tišina,
Tiho pramen tamjanova dima
Od oltara uzdiže se visu,
Samo zvonce misnog dvorioca
Javljalo je cinikom svečànim
Podizanju mahove šestere,
A sa tornja njem' odzivalo se
Velje zvono krupnim gundorenjem.

Na grmečku cvatu ruže silne,
Te je šar taj pogledat milota,
Na grmečku slavuj pjeva divno,
Blažen li je na tome užitku!
Ali na tog blažena slavuja,
Gle, paluca izpod grma guja!
Sinjim morem otme mah tišina,
Nema vjetru nigdje niti daška,
Brod jedrenjak planduje nehotce,
Mornar na njem gundja tihu pjesmu,
Čini ti se najveća tišina
A već juri s mračaja oluja!

Tako ljeta šest sto tridesetog
Na tri kralja a u Kostajnici
U fratarskom hramu svete Ane
Usred mise iza podizanja
Još crkvarom mililo se duljit
Sveto ono blaženo tronuće,
Još bogoduh misnik ne mako se
Kad no, kano grom iz vedra neba
A na vrata crkvi otvorena
Banu skokom Turaka petdeset,
Koji udje, namah mahnu nožem,
Svaki mahnu sjeć po zatiljcima
Pognutoga krštenoga svieta!
Zajauknu crkvar jedan, drugi,
Vrisnu strašno do sto ženskih grla,
Nasta metež, grozno uzmicanje,
Čuješ samo: — Joj i pomagajte! —
Čuješ riku turskog krvopilca:
— Dete s' pseta kaurska primirte,
Ne možete odatle umaći,
Nije druge, poginjite glave,
Dokle vam ih ne poodsiecamo! —

Djetelić se iztisnuo Janko,
Poput krpe blied izilazio,
Blied i vele zablenut ih gledo
Te im vikno kroz jauk crkvara:
— Prestanite, Turci, ako Boga znate,
Zaklinjem vas, nemojte u hramu
Krvnikovat nedužnomu svietu;
Ta sramota j' s čista mira eto
Sviet ubijat nespreman, goloruk! —
Mrzko mu se Ture odazvalo:
— Mani de se, Janko, zanovietat;
Zatirati krst je zadušbina!
I onako tebe ne kanimo
Niti ränit, nit posvema smaknut,
Već obhrvat i povezat samo,
Povezana predat Ahmet-agi,
Čij si sužanj pobjego iz uze,
Čiju kćer si oteo iz Krupe
Iz nokata age Badanjkovića,
Pak ju krstit, s njom se vjenčat kaniš!
Eto vidiš, možeš vidok pričat,
Za nju jednu kršćanstvu koliku
Poginut je bilo u mah isti!
I tebi će živu prisjest, valaj,
Tursku čeljad premamljivat krstu! —
Još ih jednom Janko zaklinjao:
— Tako vašeg proroka vam, Turci,
Prestanite klati nedužnike,
Mene kriva prosto vam je smaknut! —
Ali Turad, što oko njeg sieče,
Ne mari ga slušat ni posluhnut,
Koji pak su podalje mu bili,
Od jauka kršćanskoga puka,
Od bjesnoće krvavim za poslom
Ni ne mogli spetit, da tko skoči

Ustavit ih, izkukati milost,
U njih nema milosti ni duše!
Al i sieku nemilostni ljudi,
U krv greznu opaki prostaci
Ni s grozote te ne sgražaju se,
Već svak zlotvor i krvolok ljuti,
Ljudskom krvi poštrapana neman
Pokolju se ceri i smijucka,
Živu čeljad slast im je mrcvarit,
Slast im slušat jauk ranjenika,
Slast im gledat muke kršćenika,
Ni tko mari smilovat se starcu
Nebogome, kljastu, obnemoglu,
Niti jedru zlatu materinu,
Onoj miloj podraslici krasnoj,
Niti sinku možda jedinomu,
Još malenu nejaku dječaku
Ali veljoj nadi roditelja!
Njih petdeset srnu pomamnika
A u ruku s golim noževima,
Srnu naglo, pa još iznenada
Na goloruk sviet u hramu božjem!
Nit u onih jedva deset ljudi,
Koji bi se mogli, smjeli branit,
Nema vajme niti pusta štapa,
U Janka je jedinoga sablja
Odlika mu straže poglavaru,
Pa i tko će njom obranit sebe
Kamo l' množtvo naroda u hramu
Od tolikih trgnutih handžara?
Sva je druga pobožnîkâ sila
Tek galáma ženskadi i djece,
Što od samog straha snebiva se,
Kriešti, plače, sdvojno ruke lama,
Gdjeka kosu čupa si iz glave,

A kad redom nevoljnica taka
Na dosegu nadje se handžaru,
Pa krvolok kada mahne njime,
Prije neg li red je ranjenome
Polumrtva strovali se nice,
Tek na zemlji zahvati ju handžar,
Nije l' namah odrubljena glava,
Jošte jednom krvopilac mahne!
Eno mati obhvatila sinka,
A kad red im bio poginuti,
Nevoljnica prikrila ga krilom,
Pognula je svoju glavu pod nož,
Ne bi l' tako spasila si diete;
Odrubi joj Ture rusu glavu,
Ali spetiv sinčića pod krilom
Ljut se krvnik ne smilova mâlôm!
Grozno li je pogledati crkvom,
Poštrapane vidiš ljudskom krvi
Stiene, klupe i oltare svete,
Sav je krvav pločnik božjeg doma,
Nemaš kuda stäti ni koraknut
Neš li krvlju obuće omastit,
I u krvi eno ti tolikih
Rusih glava netom obrubljenih
Eno još i odsječenih ruku,
Malne posve u krv su ugrezle,
Pokušali njima nesretnici,
Zaštititi na ramenih glave
Pak je ista postigla sudbina
U zo čas i zaštitnice ruke,
Koja stiže zaštićene glave!

U tren, u dva sve to dogodi se,
U tren Janko sve to na um uze,
Sva grozota pokolja u hramu

Kosnula se srca mu i duše,
I sam sebe stade krivit jadan
Povodnikom pokolju se smatrat!
Pa zar nije težka to sudbina:
Baš kad voljom ponajživlje sjeknu
Ući u mar begovima, agam,
Pošto poto s njima se izmirit:
U taj par da Ahmetaga s njega
Klati daje kršten sviet toliki,
Zavičaju da se sveti njegvu,
I da ruglom predoči u sbilji,
Što je Janko zamislio slavna!
Pa da živ se svladat i povezat
U sužanjstvo opet predat dade?
Vidi Janko, sudjeno je mriet mu,
Živ bo ako predô bi se agi,
Sto bi muka njemu mučit bilo
Dočim mriet je muka samo jedna!
Mriet li valja a ne predati se
Nema druge, već da u smrt srne
Ali barem poput Zrinovića
Voljan svoju tuj zamienit glavu;
I onako o bedru mu sablja
Mili spomen Jure Zrinovića
Dar junakov mladjemu junaku
Pa ju brže iz korica trže;
Te ju britku ljubnu u zahvalnost,
Što će biesne prisiliti Turke
Da se kane živa ga obhrvat.
Žrtveniku zirnu na razpelo
Tiho šapnu žureći se mrieti:
— Kriste Bože, smiluj mi se duši! —
I jer svieta sgrnulo se uza nj',
Što još ne bi udarcu na mahu,
Protura se uzdignuvši sablju,

I na prvog srne krvopilca,
Rani jednog za tiem i drugoga
Stadoše se u pomoć prizivat,
Napokon ga obkole divljaci
I sve ljući, kivniji na momka,
Koji eto živ se predat ne će,
Veće skoči ter se zagna junak
Sve ih redom nadbit pojedince,
S pried i s traga udare na samca,
Obrane ga, i čim obori se,
Rusu s mjesta odrube mu glavu.

Sve do jednog pokolju u hramu,
Sve do jednog trista mučenika,
Samo misnik i božanstvo štuče,
Nitko ne zna, nitko ne vidje ih,
Kako u tren, kud li nestade ih
Kašnje o tom pričali su tiho
Turci sami, ni jedan se njiju
Ne pohvali, da je kaurskoga
Posjekao popa pri oltaru
Ili da je na tle oboreno
Pogazio kaursko božanstvo;
Nit su kašnje našli redovnici
U golemoj gomili mrtvaca
Misnikova tiela ni odiela,
Niti igdje potlam živ se javi
Na tom svietu misnik samostanac.

Tada staše kršćani nagadjat,
Vjerovati i tu vjeru širit
Kuda dô se Pounski krivuda:
Da je onaj Franjevac bogòduh
Spetiv strašan pokolju začetak
Obim rukam prihvatio namah

Isusovu krv i sveto tielo,
Da je hrabro pred sobom ih držeć
Obrazom se k puku svom obrno,
Misnik božji da je pred oltarom
Stvorio se Turkom nevidovan,
A da samo kršćani u liku
Vidjeli su onog, za kog ginu,
A u strašnog pokolja svršetak
Da su duše poginula svieta
Uzdignule i na krilma svojim
Uznijele ravno u raj božji
Redovnika tog životom živa!

A izà tog pokolja i strave
Požuri se četa zlohudnika,
Nema kada niti otrt sniegom
Krvave si ruke i handžare,
Veće žurne prebaci žurimce
Spremna ladja preko hladne Une,
U to jauk i pomaganja se
Kostajnicom uzela razliegat . . .

Mrka četa ne predade živa
Ahmet-agi Janka Djetelića,
Nego samo odrubljenu glavu
Poginula srodbe prvog zatočnika!

XVII.

Nediljom će, što no dodje
Poslie triju kralja prva,
Starac blagi, glavar siedi
Kostajničkog samostana
Domisiti svetu misu,
Od oltara s' tad obrnut
Licem puku kršćanskomu,
Ter proslovit njem' ovako:
   Star sam evo, nemoćan sam,
Grešnikom se smatram velim,
Kog je Višnji kaznit htio,
Kad doživjet to mi dade,
Da imadem proklinjati
A ne spasit griešnu dušu
Ter ju radje blagosivat,
Ko što dosle drag i mio
Običaj mi vazda bio!
Ruglo nam je i sramota,
Žalost težka, ali eto
Istina je, jaoh, živa:
Domaća je kći nam kriva,
Kriva tuzi i sramoti,
Što no svieh nas eto snadje!
Izdajnica izdala je
Kostajnicu, rodište si,
Izdala je baš naumce,
Gradskog sina poštenjaka,
Našeg Janka Djetelića,
Jerbo odbi ljubav njenu,
Jerbo njojzi omiljeti
Ne bilo mu na kraj umu!
S osvete je dakle zlobno,
Promišljeno i naumce

Zloglasnoga Ahmet-agu
Ponudila svojim miljem,
Pa da još će drage volje
Poturčit se u to ime,
Samo neka dâ ulovit
I u uzi skončat Janka,
Neka s Mejrom pokrštenom
Ne može se krasnik vjenčat.
Pače sama udesila
Priliku i hudu sgodu,
Znamen dala nasrtaju,
Pokolju i strašnoj stravi
U svetome božjem domu.
Nije druge, sâm je djavo,
Najopakji domar pakla
Zamislio naum opak,
Djevojci je pomamljenoj
U čula ga tiho šano
U čas sgodan, kada strast joj
Okupila bješe srdce,
Smutila joj bješe mozag!
Nema druge, ona j' kriva,
Kriva Ana Lovićeva,
Što je Turkom na um došlo
U crkvi nam sviet zateći
Zlo ne sluteć sviet goloruk;
Kriva Ana Lovićeva,
Što u hramu božjem svetom
Mjesto božjeg blagoslova
Lukavštinom vražjom smjede
Nać se propast i strahota
Kršćanskomu puku vriednu;
Kriva Ana Lovićeva,
Što toliko proplaka nam
Kostajničkih tužnih majka

Poklanim si za sinòvma
I za kćerma nedužnima;
Kriva Ana Lovićeva,
Što je tolik broj sirota
Kostajnicom zakukao,
Jer im, jaoh, pogiboše
Nekom otac, nekom mati,
Nekom brižnih obodvoje
Hranitelja, branitelja;
Kriva Ana Lovićeva,
Što je medju susjedima
Opet bilo mrtvih glava
Te s' u jednoj, a i prieko
U drugoj nam Kostajnici
Zametnula mržnja opet
A i povod vječnoj prežnji,
Kako bi se grdje, brže
Bratu mogo brat osvetit;
Kriva Ana Lovićeva,
Što je svoj nam Kostajnici
Smaknut brižnik svakom boljku,
Zagovornik bratske sloge,
Čovjek vazda s božje strane,
Blagi čuvar svetog mira,
Hrabri vodja bojne čete,
Djetelić nam onaj mudri,
Bez kog sva nam zaludna je
Svojtljivost i prieka hrabrost;
Kriva Ana Lovićeva,
Što je kćeri Ahmet-age,
Dobroj duši liepe ćudi,
S glasa skinut vjerenik joj,
Navaljena na nju tuga
Za vrednoćom takva druga,

I što snadje nevoljnicu
Još žaoba na svog otca
Na Jankova ubioca!

Plačem evo, žalim težko,
Al da nitko drugi za njom
Nejde dat se na izdajstvo
Nadajuć se oproštaju,
Proklinjem ju evo glasno,
Proklinjem ju na sva usta,
Bezočnicu, zmiju ljutu,
Vražju Anu Lovićevu:
Spopala ju sva grozota
Sramotnoga tog izdajstva,
Uzele ju svud progonit
Mrtve glave znanaca joj
I družica pozaklanih,
Kudgodj zirne, neka vidi
Mrtva ona blieda lica,
Crnom krvlju poštrapana,
Uprv u nju biele oči,
Što no mrtvim cklom se cakle!
To prokletstvo na njoj stalo,
Na njoj zorom osvitalo,
Na njoj pod noć omrcalo,
Klalo obdan zmijskim zubma,
Morilo ju obnoć morom!
S obraza joj crna, sdvojna,
Odvraćo se od nje svatko,
Ko od kakva kužna stvora!
Ne smjela ni živoj duši
Ni u jednom svieta kutu
Povjerit se: Ja sam ota
Ljudska neman i strahota!

Sgražala se svaka duša
Nekrštena, krštena li
Tragom poći takve rdje
Takve mrzke izdajice! —

XVIII.

Liepa gospa, banica do netom,
Zrinskog Jure udova mu častna,
Mati mila Nikoli i Petru,
Roda Zrinskog surim orlovima,
Liepoj našoj hrvatskoj na zemlji
Svojila je stotinu gradova,
Imala je Zagrebu na Griču
Biele dvore, u njima je onda
Boravila sa sinovma svojim,
I sa liepom kćerju Ahmetovom.
U te dvore dotekao hitan
Kostajnički glasnik na konjicu,
Donio joj crne one glase
O grozoti na dan triju kralja,
O grozoti u božjemu hramu,
Gdje i hrabrog Djetelića Janka
Po izdajstvu posjekoše Turci.

Kosnuli se glasi ti gospode,
Najveć bana Šišmana Bakača
A i gospe Zrinovićke Kate:
Vas dan božji sama proplakala,
U mrak istom glas doglasila je
Hrabrog Janka jadnoj zaručnici,
A sirota ona vrisnu bôno,
Kanda ljuta ujede ju guja:

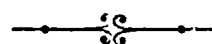
— Jaoh meni, sunce moje žarko,
Brzo li mi za hum groba zadje! —
Suze roni Ahmetova kćerka.
Suze roni, leleče i kuka,
Lama ruke, ter si čupa kosu
I na otca rodjenoga žali,
Što je kriv joj nesreći tolikoj
Te je njeno zapanulo sunce,
Pa joj nikad više granut ne će!

Zrinovićka, milostiva srdca,
Sinovi joj, harni Djeteliću,
Pokojnog si otca mićeniku,
Prevelikim cieneć taj gubitak
Tugu, žalost povladjivali joj;
Tužnim licem, tihim uzdisanjem
Bol preboljet njoj pomagali su,
Brigom, pažnjom tetošeć oko nje
Tješili su mučke žalostnicu,
Napokon i svjetom, što bi, kud bi,
Pritjecali u pomoć siroti,
Nudili ju obranom i hranom,
Boravljenjem kneževskim u dvorma!
I sam štilac kaptolske gospode,
Naslovom si tužnoj Bosni biskup,
Ivan, Tonko Mrnjavčić, Bosanac,
Te potomak kraljevskoga roda,
Prijatelj joj otcu od mladosti,
Rad pomago bolu joj ublažit,
Tješiti ju, da će dočekati
Drugu taku ovog vieka sreću,
Ali tužna Ahmetova kćerka
U tren isti inom voljom sjeknu,
I koliko odrješitom sinu,
Dostojnik se božji zabezeknu,

Kad mu ona uze odvraćati:
— Kući k svojim vratit se ne mogu,
Nije meni krštenici mjesta
U mog otca haremu i vlasti,
Nit bi mogla pogledat ga milo
Mojoj sreći biesna zatornika,
Bezdušnoga Jankova ubícu!
Ni u dvorma moje zakrilnice
Svietle gospe Zrinovićke Kate —
I Jankove zakrilnice dosle
Mjesta nema kukanju mi, tuzi:
Nije pravo, da ju ja žalòstîm
I suzama navijam ju na plač!
Idem dakle poduvnit se mlada,
Tamo mi je prilika i sgoda
Uzdisati, preplakati dane,
Spominjati mile pokojnike;
Tamo mi je prilika i sgoda
Moliti se Višnjem Bogu otcu,
Ne bi l' otcu smilovo se momu,
Ne bi l' s uma jamio mu maglu,
Ukreso mu iskru nebesnicu,
Da se kaje i da raji daje,
Što ju ide po čovječjem pravu,
Da već jenja na muke ju penjat,
Krv joj piti, držat, zvat ju psima,
Kratit njoj, što ne krati se nikom,
Da bar samo o kruhu i vodi
Živjet može mirna na slobodi!
Idem, idem moliti se Bogu
I još svetoj materi nam Božjoj,
Nek mi rodu smiluje se dragu,
Sjeme zatru zatkama i mržnji
Bar na divnom Pounskome kraju,
Kolievka mi gdjeno njihala se,

Gdjeno sladke ljuljajke mi majka
Pjevala je pojastime grlom,
Jankova mi gdjeno tamburica
Zacilika glasom sladkog milja,
Što mu sa dna navrlo je grudi,
Što mi do dna doprlo je srcu! —

Uz toliko srdce i pregnuće
Nije bilo Zrinovićki druge,
Nije bilo Mrnjavčiću ine,
Već da pišu pismo Ahmetagi,
Da ga kiti sâm Bosanac biskup,
Neka aga znade za kćer svoju
I za kćerin odriješiti naum!
Pak nek aga ne može da krivi
Svietlu gospu Zrinovićku Katu,
Da je svjetovala kćer mu
Neka ide zaduvnit se mladom!
Biskup sbilja pismo nakitio,
Predao ga mladomu glasniku,
Glasnik brzo uzjaho konjica,
Prekoramce u torbaku kožnu
Ponio je biskupovo pismo,
Sjutradan ga u aginu dvoru
Dostavio popasno u doba.

XIX.

Drviš-aga Ahmetagić biesni
Uči knjigu, neuk ti se čini.
Uči, čita pismo biskupovo,
Srica tiho besjede po redu,
Pak ih pamti, skuplja u sglob jedan,

Dovija se smislu, pisma smjeru,
Sam ga čita po dva, po tri puta,
Ne vidi ga, ne sluša ga nitko,
Sâm si pomno sluša besidjenje,
Besidjenje sve u tudje ime;
Rekao bi, što mu pismo veli,
Aga svojski uzima si na um.

Evo što je aga posabrao
S biskupova lista našarana,
Možda će se kosnut jošte koga,
Kano što se kosnu Drviš-age!

Biskupovo pismo:

— Štilac častnog kanoničkog sbora
Kraljevskome Zagrebu u gradu
Tvoj sam znanac, zemljak ti Bosanac,
Prijatelj ti od mladijeh ljeta,
Našoj biedi gorkom doskočicom
Naslovni sam biskup tužnoj Bosni,
Ivan, Tomko Mrnjavčić se zovem,
Kako vidiš kraljevskog sam roda,
Roda slavnih kraljeva sve Bosne,
Pak se pera labudova laćam,
Da brzoruk našaram ti pismo
O sramoti našoj pa i vašoj!
Pak da pelin ne grkne ti odviš,
Mudrom kojom pelin ću zasladit!
Ponajprije zdrav mi bio, znanče,
Zdrav i vazda bio liepe ćudi,
Ćud bo liepa pola ti je zdravlja!
Uz ćud liepu lakše ćeš mi moći
Ne zamierat priekoj iskrenosti!

Ne ću počet Kulena od bana
Ni od dobrih za njega nam dana,
Već ću namah rt umočit pera
U žuč naših trista novih jada:
Ele sve je zlo i naopako,
Što se sbiva Pounskom na kraju,
A zabrazdit nieste mogli grdje,
Neg što ono tvoji naslanici
Sviet u hramu poklaše toliki,
A na jednog samo jeditoga
Tvoje srdce, znam, zaboljelo te,
I taj jedan ne bješe ti jadan
Kriv toliko, da si mario mu
Nemilice raditi o glavi
Zarad svoje pobjeglice kćeri,
Da bez duše brz navalio si
Njega slomit, nju ne podignuti,
Njega smesti, nju unesrećiti!
A kamo li, ago Drviš-ago,
Pod što svojom podlego si dušom,
Ljudske krvi potok da poteče!
Nekriv svemu, samo povod gnjevu
Onaj junak Djetelić ti bješe;
Nit je trebo, nit je mar ga bilo
Slietat kćer ti, da se krstit dade,
Nju je malu još u povojima
Krstit dala rodjena joj mati,
Pokojna ti aginica glavom,
I sam znadeš, kršćanka do groba!
Sve to meni Zrinskovica kaza,
Pokršćaju tomu dokaz list je
Pisan rukom popa krstitelja . . .
Zrinskovica još te silno hvali,
Što nit milom, nit si kušo silom
Nagnat vriednu svog života drugu,

Svomu Bogu da iznevjeri se!
Nekriv i tom Djetelić je junak,
Što je tvojoj omilio kćeri,
Jerbo nije krivnja bit krasnikom,
Nije krivnja biti prikladnikom
Milovanju a i vjerovanju,
Nije krivnja pred Bogom i ljudma!
Nije Janko smiero, za tiem išo,
Da sladkoćom zaludi ti kćercu;
Nenaumce, Božjom, rek bi, voljom
Svidjela se u tren ona njemu,
Omilio u tren junak momi
U zloj sgodi nevolji uz kumstvo,
Složili se, zadali si vjeru
Voljni bili svoji bit na svietu,
Nadali se i tvom privoljaju,
Nadali se izmirbi i pažnji,
Liepoj slozi Pounske gospode,
Liepoj ćudi Pounske prostote
A u raju Pounske divote!

Ali onim strašnim pokoljem u hramu
Sva nam sreća propala u bezdan,
Klici sloge tlo ste razrovali,
Korien pažnji sav ste izčupali,
Za dugo nam, za stotine ljeta
Eto opet težkih jada trista.
I još onda tja u pozno doba
Trebati će junak jak i bodar
Junak našeg koljena i zora,
Da nadjača nevolje i himbe,
Da od ljudskih zazre nevrlina,
Pak da pravdi napredku i miru
U Bosnoj se utru utrenici!

Kći ti uz tu nevolju i biedu.
Uz gubitak težki, žalost težu
Nije jaka tebi naočice
U tvom domu boraviti danke,
Nije jaka posmjehe ti hinit,
U te glednut a ne zaplakati!
Zadajem ti vjeru, nenukana
Kći ti sama sjeknula je voljom:
Pošto već je kršćanka od vajkad,
Ti li grane ne vrgneš joj na put,
Da će namah zaduvnit se mlada,
Ti li njenoj suprotneš se želji
Da će onda čas počasit malo
Dokle mlada ne doraste pravu
Ne paziti na volju ti težku;
Al da ne će nauma odumit,
Već se onda svakako zaklonit
Samostanskim zidinam u pokoj!

Kad je tako, kako ti doglasih,
Do tebe je, ago Drviš-ago,
Dvima trima da mi javiš riečma,
Razloga li imaš ili nemaš
Kćeri svoju privolu uzkratit?
To mi piši, a sam dahni dušom,
Tako žarko grijalo te sunce!
Za volju mi daj privoli namah,
Svomu starom za volju zemljaku!
Misli samo, da ti kćerku poznam,
Da se divim bistromu joj umu,
Liepoj ćudi, ručicama zlatnim,
Pa da vidim, gdje joj Zrinovićka
Ni u čemu ne krati slobode,
Jerbo čovjek bez zlatne slobode
Riba ti je, riba je bez vode!

Za čim dakle slobodna ti podje,
Toga će se svakako dosinut!

Vidim, kako mladi Zrinovići,
Kako braća Nikola i Petar
Braća su ti nesretnici kćeri,
Pak ju nude bogatstvom i blagom,
Ali ona odbila je sve to,
Te za svojim mirno ide smjerom,
Ide za rod činit zadušbinu,
U nje mlade dozrela je duša.
U nje male veliko je srdce!

Daj privoli, ago, Drviš-ago!
Privoliš li, ne ćeš žalit nigda;
Zrinovići ljepše će te gledat,
Tuj i tamo bit će dobre volje,
Od te volje ništa nije bolje!
Privoliš li, priznat će ti svako,
Prijatelj ti pravi nekamo li:
Da u glavi tvojoj ima soli!

Pa još nešto, zlatni ago, znaj mi:
Ničja sila nije Bogu mila,
Ni zla ćud se tiem ponosit smije
Već se zlobnik i od ljudi krije,
Bolje bi mu bilo, da ga nije!
Nemoj nikog, nemoj zlobit krsta,
Sbog tog pisma nemoj mrčat na me,
Nemoj mrke objesiti brke,
Već se vedri tamo na krajini,
Kad se kiniš, za brata se kini,
Komu možeš svakom dobro tvori,
Tiem si tiho dušu razgovori:
Tomu svemu, dušo prorokova,
Nâ ti moga skromna blagoslova! —

Dokle sve to čita Drviš-aga,
Dokle čita, čitajuć se žapa,
Dok se leca, naginje na dobro,
Dokle njemu svaka biskupova
Grize, bode, žeže, para srdce,
I dok uz to svidje se Bošnjaku
Ta dobrota kraljevskog potomka,
Dokle aga napokon se dozva,
Dok se mučno osviesti i sjeti,
Što vrlini pokojne si druge,
Što l' je dužan njenoj uspomeni:
Eto vani aginih do vrata
Neki stvor se oprezno došuljo,
Lahkom rukom prihvatio kvaku
Te ga eto u sobu na vrata,
Usred sobe upanji se neman,
Upre žarkast pogled očiju si
U blied obraz tronutoga age —
Elekne se aga, zirne na nju,
Blied mu obraz plane žarkim plamom,
Vidi, to je Ana Lovićeva,
Na Janka ga nadržkala ona,
Ona njemu izdala je Janka,
Ona sav je pokolj udesila!
Trgne malu, krcne kokot na njoj,
Ne da aga djevojci proslovit,
Veće smjeri, biesan rikne na nju:
— Ti si svemu kriva, nâ ti plaće! —
Puška planu, Ana jedva dahnu,
Preda nj mrka strovali se mrtva,
Ali agin gnjev ne utišao,
Mrzio ju još i mrtvu svedjer,
Nogom bielo u kraj turne tielo,
Mrzka mu je, ma i bila liepa,

Mrzka mu je izdajnica kleta,
Mrža mu je njena crna duša!

Nitko ne zna, nitko ne brine se,
Gdje je bielo sahranjeno tielo,
Nitko nije žalio joj smrti,
Nitko nije za spas njene duše
Na grob kleko Bogu se pomolit!

XX.

Na bielome gornjem Zagrebačkom gradu,
Gdje opatička su vrata bila negda,
Licem prema kitnoj Zagrebačkoj gori,
Na pogledu drevnom našem Medjedgradu
Samostan je bio domaćih nam duvna,
Prizidana uza nj' samostanska crkva
Njoj na molitvištu iza rešetaka
Klečala je duvna, kćerka Ahmetova,
Pobožnica žarka, ubavo čeljade,
Svesrdice ondje molila se Bogu
Svako božje jutro, svaki božji večer.
Molila je u skup, što i druge duvne,
Uz to posebice molitvicu svoju;
Svaki put je istu, svaki put je žarko
Molitvu govorit voljela i vikla.
Vele, da joj zemljak bosanski je biskup,
Molitvu napiso, da je Ahmet znao,
Što sve kći mu radi od Boga izmolit.

Molitva kćeri Ahmetagićeve.

Molim ti se, dragi Bože naš,
Rodu mi se da osviestit daš.
Da već jednom jenja zazor, rug,
Da se žapa crnit druga drug!

Da poštenjak bude svaki brat,
Koj priteći, svjerovat će znat;
Ma i bili vjerovanja trog,
Brat da vazda pazi brata svog!

Da kremenjak bude njiju svak,
Mrzit mito, pravdu vršit jak,
Svakomu da zakon bude svet,
Svak da bude spreman za dom mriet!

Da nam griešni okaju si grieh,
Dočmu mamit na se rugla smieh,
A boljari neka vole bit
Svetoj pravdi i slobodi štit!

Za bratovu sreću, pravu čast
Da je vrstan svak pregorjet last,
Podhvatit se muke mlad i star,
Zasvjedočit bratu bratski mar!

U svakog da bude liepa ćud,
Ponosa nam puna svaka grud,
Svud se našo srdca, uma sklad
I prilago svak umieću rad!

Da se rodi skoro rodu spas,
Koj će svladat, ujedinit nas,
Pa da jugu proslavit se daš
Molim ti se, dragi Bože naš!

DIONIČKA TISKARA U ZAGREBU.